

**ÁLLAMI NORMASÉRTÉSEK ÉS SPORT-SZANKCIÓK
OROSZORSZÁG VONATKOZÁSÁBAN**

**Jelige:
RHS239**

2023.01.10.

TARTALOMJEGYZÉK

BEVEZETŐ:	1
1. Módszertan.....	2
1.1 Sportszankciók és a nemzetközi jog.....	3
1.2 Sport és a sportjog	4
2. Történelmi háttér.....	5
2.1 Sportszövetségek múltja	5
2.2 Sportversenyek kezdetei	9
2.3 Kezdeti szankciók a sportban	9
3. Orosz-Ukrán aktualitás	15
3.1 Oroszország konfliktusai és a sport.....	15
3.2 Jövőkép.....	25
4. Oroszország és a dopping	26
4.1 Konkrét ügyek	28
4.2 Jelenlegi dopping helyzet	32
4.3 Összefoglalás	35
INTERJÚ.....	36
Konklúzió	39
BIBLIOGRÁFIA.....	39

BEVEZETŐ:

Már az ókor óta felvetődik a kérdés, milyen összefüggés van a sport és a politika között. Első megközelítésre úgy tűnik, hogy a kettő között nincs kapcsolat, s ez a teória majdnem olyan idős, mint maga a sport. Az ókori görögöknél a harci (olimpiai) játékok alatt szüneteltették a háborúkat, az egyik a másiktól függött. A modern sport kialakulása az angol birodalom iskoláihoz és gyarmati kolóniáihoz köthető. Pierre de Coubertin báró, történész pedagógusként ezt a gyakorlatot próbálta a francia iskolarendszerben bevezetni, mielőtt javasolta az univerzális olimpiai játékok megtartását.¹

A sport kiváló reflektáló eszköz egy politikailag stabil és fejlett ország visszatükrözéséhez. A sport és politika kölcsönösen kapcsolódnak egymáshoz több szempontból is. Az uralkodó rendszerek már a római birodalomban felfedezték, hogy a nagy néptömegek igényeit a testi szükségletek kielégítése mellett leginkább látványossággal lehet kielégíteni, innen ered a „kenyeret és cirkuszt”, vagyis „Panem et circenses” mondás. Itt tehát a sport tömegszórakoztatás, s nem az egyén testi edzettségének fenntartása. Ugyanakkor van árnyoldal is a sport és a politika kapcsolatában. Az állami normasértések és az erre válaszként hozott szankciók sokszor kivetítődnek a nemzetközi sportra, a nemzetközi versenyekre. Kutatásomban főleg ezt az árnyoldalt fogom megvizsgálni. Fókuszban a mai Oroszország lesz, és azt fogom áttekinteni, hogy a modern időkben hogyan alakult a sport politikai háttere, az egyes államok politikai célból hogyan támogatták a tömegsportot, akár sportszerűtlen támogatást is nyújtva a kiugró teljesítmények eléréséhez, s milyen nemzetközi konfliktusok vezettek a versenyeket érintő szankciókhoz. E módon betekintést kívánok nyújtani abba, hogy az állam beavatkozásai és konfliktusai hogyan befolyásolják a sport rendszerét szerte a világon.

Dolgozatomban az állam és sport kapcsolatát fogom vizsgálni először általánosságban szerte a világban. Ugyanakkor rátérek a 19.-20. századi olimpiákra és a világháborúk összetűzéseire. Megvizsgálom, hogy létezik-e vajon sporttevékenység és sportversenyek lefolytatása állami háttér nélkül? Mi a sportszankciók szerepe és mi a fő céljuk a sport világra nézve. Ezen belül a doppingvétségek vizsgálatát is fontosnak tartom elemezni, hiszen ebben is nagymértékben megmutatkozik az állami befolyásoltság. Ugyanakkor fő területem maga a mai Oroszország

¹ <http://olimpia.hu/150-eve-szuletett-pierre-de-coubertin-a-modern-olimpiak-atyja>

lesz, az állam sportpolitikájának és nemzetközi konfliktusainak hatásait tekintem át a sportra, az olimpiára nézve.

Hipotézisem szerint a politika és a versenysport szoros kölcsönhatásban van egymással, tehát ennek a feltevésnek a hitelességét fogom vizsgálni. Érdekes azt is megvizsgálni, hogy egy adott állam normasértése miatt ki az, aki bűnhődik az esetleges szankciók miatt: az állam, a nemzeti sportszövetség vagy maga a sportoló.

1. Módszertan

A dolgozat tárgya leginkább aktuális eseményekhez kötődik, így szakirodalom nem áll rendelkezésre, vagy csak nagyon csekély mennyiségben, amelyeket fel tudok használni. Az esszé-jellegű írást elsősorban az elektronikus és írott sajtó tudósításaira, s az abból levont következtetésekre építem. Ugyanakkor általam készített interjúk által lehetőségem van nagyobb tudással rendelkező emberek véleményét is megosztani a dolgozatomban.

A vizsgálati kérdésem: „A nemzetközi sportszövetségek büszkék arra, hogy az államok nem avatkozhatnak be ügyeikbe. Az államok is büszkén hirdetik, hogy nem avatkoznak be a kompetenciájukba nem tartozó sportéletbe.” A hipotézis az, hogy egyik állítás sem állja meg a helyét, még ha viszonyrendszerük hallatlanul bonyolult is. Látszólag az államok a sportba történő beavatkozással próbálják országuk presztízsét növelni, s ezért nem csak erősen támogatják a nemzetközi sportversenyek náluk történő szervezését, de az anyagi támogatáson kívül sokszor még sportszerűtlen eszközökhöz is nyúlnak, például állami háttérű, tehát hatékonyabb illegális doppingolással segítik sportolóikat a jobb eredmény elérésében. De a nemzetközi sportszervezetek sem tudják magukat kivonni az államok cselekedeteinek vonzásából, ami nagyon plasztikusan mutatkozott meg Oroszország 2022. februári ukrajnai agressziója után. Ezt a tényt fogom alátámasztani példákkal a sajtóból, cikkekből, forrásokból és az interjúkból is. A kutatásomat a deduktív bizonyítás alapján végeztem el, hiszen már egy kiinduló elképzelésből, hipotézisemből indulok ki. A feltételezésemet pedig interjúkkal, újságcikkekkel, szakirodalommal és hivatalos dokumentumokkal támasztottam alá. A forráskutatásom *analitikus*² jellegű kutatási stratégia volt, melynek során a forrásaimban és dokumentumokban felhalmozott információkat és tapasztalatokat feltárását, elemzését céloztam meg. Garamvölgyi Bencével, a Budapesti Szolgáltató Központ Nonprofit Kft. ügyvezetőjével, és Bukta Zsuzsannával, az ELTE PPK Egészségfejlesztési és Sporttudományi Karának

² LENGYELNÉ MOLNÁR, T., & TÓVÁRI, J. (2002): Kutatásmódszertan. Líceum Kiadó, Eger

adjunktusával készítettem interjút, akik az általuk elmondottak nyilvánosságra hozatalához hozzájárultak. Az összegyűjtött információkat pedig beleépítettem a munkámba. Az interjú egy csoportos, strukturált, ugyanakkor dinamikus interjúnak felelt meg, hiszen a kérdések mellett kötetlenül beszélgettünk és elmondták a témával kapcsolatban a gondolataikat és tapasztalataikat mellyel gazdagítani tudtam a kutatásomat. Ugyanakkor saját készítésű táblázattal is bővítettem a munkámat.

1.1 Sportszankciók és a Nemzetközi jog

Az államok kapcsolatát a Nemzetközi jog szabályozza, mely így nem vonatkozik az egyes állampolgárok magánszerveződéseire, így a sportszövetségekre sem, tehát a két világ nincs közvetlen közlekedési viszonyban egymással. Más dimenzióban mozognak, mégis élénk kapcsolat van közöttük.

A Nemzetközi jog forrásai a nemzetközi szerződések, a nemzetközi szokásjog, a művelt nemzetek által elismert általános jogelvek, a bírói döntések és a különböző nemzetek legkiválóbb tudósainak tanításai, mint a jogszabályok megállapításának segédeszközei. A nemzetközi szerződés a nemzetközi jog szerződéskötési képességgel bíró két vagy több alanya között létrejött, a szerződő felek számára nemzetközi (jogi) jogokat és kötelezettségeket létesítő, módosító vagy megszüntető írásbeli szerződés. Fontos itt megemlíteni a Nemzetközi Bíróságot, ami a mozgató rugója minden nemzetközi fontosságú ügynek. A Nemzetközi Bíróság az Egyesült Nemzetek szervezetének elsődleges bírói szerve. 1945-ben alapította az Egyesült nemzetek alapokmánya. Az egyezmény, amelynek szinte valamennyi állam részese, a művelt nemzetek által elismert szabályok közé tartozik, így az a nem részes államok számára is irányadó, és a többoldalú nemzetközi szerződések letéteményesei (ENSZ, ET Főtitkár stb.) gyakorlatukban követik előírásait.

Ezen belül fontos megemlíteni a nemzetközi szervezetek jelentőségét. Az elmúlt évtizedekben teret nyert a nemzetközi szervezetek nemzetközi jogalanyiséga is, de ez nem jelent szakítást a nemzetközi jog államközi jellegével, mert a nemzetközi szervezeteket az államok hozzák létre és mögöttük a tagállamok állnak. A nemzetközi szervezetek nemzetközi jogalanyiséggal rendelkeznek. Ez a jogalanyiség azonban nem eredeti, mint az államok esetében, amelyek elvileg létrejöttükkel az államközi kapcsolatok területén bármely nemzetközi kötelezettség vagy jog alanyai lehetnek. A nemzetközi szervezetek csak származékos jogalanyok lehetnek, mivel jogalanyiségukat az államok akaratgyezéséből származtathatják. Míg az államok jogalanyiséga teljes, a nemzetközi szervezet jogalanyiséga csak korlátozott lehet, mivel a

szervezet csak a tagállamok, azaz az alapító okirat által meghatározott mértékben és területen válhat a nemzetközi jogok és kötelezettségek hordozójává.

Azonban nem minden nemzetközi kapcsolat tartozik a nemzetközi közjog hatálya alá, hiszen csupán az államok a szuverenitás hordozói. Két állam, illetve két állam polgárai, jogi személyei közötti polgári jog hatálya alá tartozó ügyleteket – az ilyen esetben alkalmazandó jogot és eljárást – nem a nemzetközi közjog, hanem a nemzetközi magánjog szabályozza.³

1.2 Sport és a sportjog

A testnevelés és a sport társadalmi tényezők. Az egyetemes emberi kultúra részei, melyek rengeteg ponton kapcsolódnak a társadalom különböző rétegeihez, elemeihez, jelenségeihez. Mint társadalmi jelenségek, természetesen folyamatosan változnak (a gazdasági-, politikai-, társadalmi változásoknak megfelelően).

Az általánosan elfogadott pragmatikus megközelítés a sportjogról azt tartja, hogy magán-és közjogi elemeket egyaránt tartalmazó jogterület vagy jogág. Ennek köszönhetően a sportjogban (vagy az óvatosabb tábor elnevezése szerint a sportjogában) egyszerre van jelen a szerződések joga és a már említett igazgatási karakter. A hagyományos jogfelfogás egyetért (és megelégszik) azzal, hogy a jogalkotás az államtól jön, és az állam érvényesíti azt. Láthattuk, hogy az állam természetesen részt vesz a sportigazgatásban: jogot alkot, befolyásolja a sportbéli jogviszonyokat, a személyek közötti kapcsolatokat. Miután az állami szabályozás csaknem minden elképzelhető élethelyzetre vonatkozik, behatolt a sportolás, a sportversenyzés területére is, így törvényt vagy rendelet született a sportról, a doppingellenes tevékenységről, a sportbéli fegyelmi felelősségről is. A sportvilág egyre speciálisabb szabályokat kíván, a sportszervezetek pedig ennek eleget tesznek. Ezért van az, hogy minden egyes nemzetközi sportági szövetség, sőt maga a Nemzetközi Olimpiai Bizottság sui generis szabályzatokat alkot az állam által nem (vagy nem kellően) szabályozott, vagy éppen a saját maguk által kizárólagosan szabályozni kívánt életviszonyokra. Ezekből idővel egy sajátos, elkülönült rendszer alakult ki: a különböző sportszövetségek szabályozásai egyre több területen hasonlónak váltak egymáshoz, és a sport nemzetközi mezőnyében önálló „szuverén” váltak.⁴

Az ipari fejlődés, a folyamatos szabadidő-növekedés a sporttevékenységet egyre fontosabbá teszi. Egyre több új tevékenységi forma, új sportág jelenik meg, egyre több és több társadalmi

³ https://kti.uni-nke.hu/document/vtkk-uni-nke-hu/Protokoll_1_konyv.pdf

⁴ http://acta.bibl.u-szeged.hu/45293/1/juridpol_078_468-481.pdf

réteg, korosztály kapcsolódik be ezekbe a tevékenységekbe. Az, hogy egy adott társadalmi környezet mit „fogad el” sportként nagymértékben függ a tradícióitól, kulturális állapotától, földrajzi elhelyezkedésétől, gazdasági és politikai viszonyaitól és még számtalan további körülménytől. Így teljesen egzakt definíciót sajnos nem lehet adni.

A jogilag legelfogadottabb meghatározásokat egyrészt a magyar sporttörvényben (2004. évi I. tv. A sportról) másrészt az 1997-ben kiadott Európai Sport Chartában találjuk.

A Sporttörvény. 1. §-ának 2. bekezdése szerint: „Sporttevékenységnek minősül a meghatározott szabályok szerint, a szabadidő eltöltéseként kötetlenül vagy szervezett formában, illetve versenyszerűen végzett testedzés vagy szellemi sportágban kifejtett tevékenység, amely a fizikai erőnlét és a szellemi teljesítőképesség megtartását, fejlesztését szolgálja.”

A sport Charta 2. cikke pedig így fogalmaz: „Sport minden olyan fizikai tevékenység, amely esetenként vagy szervezett formában a fizikai és szellemi erőnlét fejlesztését szolgálja, társadalmi kapcsolatok teremtése, vagy különböző szintű versenyeken eredmények elérése céljából”.

Akármelyik értelmezést is tekintjük helytállónak, azt mindenképp megállapíthatjuk, hogy egyrészt bizonyára más megfogalmazás is alkalmazható lenne, másrészt az is biztos, hogy a szabályalkotók fő szándéka csak a törvényes keretek biztosítása volt, meg sem próbáltak (próbálhattak) egy teljesen konkretizált definíciót megalkotni.⁵

Ha a sportot, mint rendszert vizsgáljuk, akkor arra a megállapításra kell jutnunk, hogy ebben a struktúrában vannak olyanok, akik az irányításban tevékenykednek és vannak olyanok, akik az irányítók által megalkotott különböző szabályokat, utasításokat, rendelkezéseket mintegy végrehajtva, a „tényleges” sporttevékenységet végzik.

2. Történelmi háttér

Ebben a fejezetben megvizsgálom a sportszövetségek, sportversenyek és a sportszankciók múltbeli mivoltát és fontos mérföldköveit, amelyeket szerintem mindenképp érdemes kiemelni és relevánsak a vizsgálatom szempontjából.

2.1 Sportszövetségek múltja

⁵ <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1300005.tv>

Tekintsünk egy kicsit vissza a történelemben, hogyan is indultak a sportszövetségek és milyen szerepük volt régen. Mindannyian ismerjük a sportszövetségeket, de nem tudjuk valójában miből is állnak és mekkora szerepük van.

Az állam és a saját nemzeti sportszövetsége kapcsolata is például igen szoros: a nemzeti sportszövetségek az állam szimbólumait viselik, gyakorlatilag saját államuk nevében lépnek fel a nemzetközi színpadon, mintegy helyettesítve a háborút a sportszerű összecsapással. Az államok belpolitikájuk részeként állampolgáraik jólétének megteremtéséhez minél jobb kereteket igyekeznek biztosítani, s ehhez a szociális biztonságon kívül a kulturális és sportéletet is támogatni (kérdés, milyen eszközökkel). Ez a támogatás azonban nem ütközhet az emberek egyesülési jogába, nem avatkozhat a szervezetek belső ügyeibe.

Ha a nemzetközi sportszervezetek függetlenek az állami politikától, ha nem kötelező követniük az államok parancsait, mégis, minek a hatására döntenek a nemzetközi sportszövetségek arról, hogy az állami cselekedetek hatására intézkedéseket hozzanak. Eközben igen büszkék önállóságukra, az állami beavatkozástól mentes életükre. Erre példa a FIFA, (Nemzetközi Labdarúgó Szövetség) amely rendszeresen felhívja egyes államok képviselőit, hogy amennyiben beavatkoznak az adott nemzeti futbalszövetség ügyeibe, akkor azt kizárják a versenyekből.

A deklarált önállóság ellenére az államok közötti történések igenis nagy hatással vannak a nemzetközi sportszövetségek életére. Itt lehet megfigyelni a Nemzetközi Olimpiai Bizottság kulcsszerepét. Megalakulásakor a NOB karolta fel a sportküzdelmeket, s a béke üzenetét is ők hordozták. Logikus volt tehát, hogy a NOB reagált, ha háborút tapasztalt: a háborút kirobbantó államok nemzeti olimpiai bizottságait szankcionálták, eltiltották az olimpián történő részvételtől. Ennek jegyében a NOB a hagyományos játékok után, de a Pekingben megrendezett paralimpiai játékok előtt bekövetkezett orosz agressziót azonnal megbüntette: 2022. március 3.-án kizárta az orosz és a belorusz sportolókat a versenyeiről, az ukrán versenyzőknek pedig plusz támogatást szavazott meg.

A NOB nem csak a háború ellensége, de fellép az emberek egyenlősége, az emberi jogok védelmében is. Ez sem ellentmondásoktól terhes: az olimpiai mozgalom nagy szerepet játszott és játszik a rasszizmus, a faji megkülönböztetés elleni küzdelemben, is.

Van egy másik érdekes vonatkozása is az állam és a sportszövetségek kapcsolatának. Maguk a nemzetközi sportszövetségek tiltják, hogy versenyeken bármilyen politikai megnyilvánulás történjen, ne lehessen belekeverni az aktuális politikai eseményeket a sportba, de ha jó szándékúnak vélik a politikával kapcsolatos kezdeményezést, akkor engedik (letérdelés). A megítélések szubjektivitását és a történelmi korszaktól való elszakíthatatlanságát mutatja, hogy

1968-ban, a mexikói olimpián az amerikai nemzetiségű NOB elnök (Brundage) megbélyegezte a két fekete amerikai olimpikon gesztusát, amikor égneik emelt ököllel tiltakoztak az államukban még honos faji megkülönböztetés ellen (Martin Luther King meggyilkolása közvetlenül az olimpia előtt volt). Ugyanez a Brundage tagja volt az 1936-os berlini olimpia idején az amerikai olimpiai bizottságnak, s nem ítélte el a német sportolók karlendítését, mondván, hogy ez a német államban szokásos köszönés.

Mindeközben a NOB – jó szándékkal ugyan – de megpróbál beleszólni az államok ügyeibe oly módon, hogy például engedélyezi az észak- és dél koreai sportolók közös indulását, hátha ez közelíti a béke megállapodást a két állam között. Ezekből a példákból egyértelműen látszik, hogy az államok hiába hirdetik büszkén, hogy nem avatkoznak be a kompetenciájukba nem tartozó sportéletbe, nem egészen sikerül megvalósítani azt.

A NOB döntése hatással van különösen az olimpiai sportágak nemzetközi szövetségeire, bár ők a saját maguk által szervezett versenyekre azt hívják, meg akiket ők akarnak. A NOB-nak kevésbé kitett, elsősorban üzleti alapon szerveződő szövetségek, mint a labdarúgás nagy, érintett szervezetei, a FIFA és az UEFA is azonnal lépett, kizárva az orosz nemzeti válogatottat az általa szervezett bajnokságokból (bár az UEFA pl. a beloruszokat nem zárta ki a következő, 2024-es Európa Bajnokságon való részvétel lehetőségéből, csak az oroszokat). Az egyes klubcsapatok kizárása már nem lett volna annyira egyértelmű, de úgy értékelték, hogy a fegyveres harcok alatt nem engedhetik meg, hogy oroszországi csapatokat engedjenek nemzetközi mérkőzéseken pályára lépni. Azzal is számolniuk kellett, hogy a nemzeti szövetségek nagy része bojkottálta volna az ellenük vívott meccset.

Mivel a nemzeti sportszövetségek államuk szimbólumait használják (zászló, himnusz), logikus az államot érő szankciók kivetítése a nemzeti sportszövetségekre, de ez már nem annyira logikus a klubcsapatokra nézve (sok olyan állampolgár is sportol ezekben, aki nem az agresszor állam polgára), s még kevésbé az egyes sportolókra, akik még kevésbé tehetnek államuk bűneiről. Ezért is észlelhető az a jelenség, hogy ezekben a relációkban már sokkal változatosabbak azok a szankciók, amiket az egyes nemzetközi sportszövetségek hoznak.

Az egyéni sportágakban megoldható az, hogy állami szimbólum nélkül, egyéni sportemberként vehessenek részt a versenyeken, itt tehát elsősorban azt kell mérlegelniük, hogy a versenyek többi részvevője illetve a nézők milyen reakciót tanúsíthatnak az ilyen sportolókkal kapcsolatban, van-e kockázata indulásuknak. A nemzetközi gyakorlatban tehát itt találhatók a legeltérőbb eljárások annak függvényében, milyen konkrét helyzete van az adott sportnak.

A legrégebben létező sportszövetség a Nemzetközi Torna Szövetség (franciául: Fédération Internationale de Gymnastique, FIG) a versenygymnasztika irányító testülete. Székhelye

Lausanne-ban, Svájcban található. 1881. július 23-án alapították a belgiumi Liège-ben, így a világ legrégebbi létező nemzetközi sportszervezete.

A Nemzetközi sportszövetségek meghatározzák a sportágukra vonatkozó szabályokat és biztosítják azok alkalmazását. Felelősek ugyanakkor a sportáguk technikai vonatkozásaiért az olimpiai játékokon.

A Nemzetközi sportszövetségek szerepe nagyon releváns. A Nemzetközi Olimpiai Bizottság (NOB) által elismert nemzetközi nem kormányzati szervezetek, amelyek egy vagy több sportágat világszinten irányítanak. Minden Nemzetközi sportszervezet világszinten irányítja a sportágát, és biztosítja annak népszerűsítését és fejlesztését.

A GAISF (Global Association of International Sports Federations) az az ernyőszövetség, amely olimpiai és nem olimpiai nemzetközi sportszövetségeket, valamint nemzetközi sportesemények szervezőit egyaránt tömöríti. A Nemzetközi Sportszövetségek Szövetségének célja, hogy tagjait népszerűsítse és ismertségüket növelje, különböző, több sportágból álló játékok létrehozásával, amelyek hasonló sportokat csoportosítanak. Az IPC 11 nemzetközi szövetséget ismer el, míg maga az IPC 10 sportág nemzetközi szövetségeként működik. A nemzetközi szövetségek feladata, hogy rendszeresítsék és egységesítsék saját sportágaik szabályait, valamint kiterjedjenek az említett sportágak jogszabályaira, szervezetére és fejlesztésére.

Ugyanakkor vannak Nemzetközi Sportszervezetek is. Az International Sport Organisation (ISO) egy non-profit szervezet, amelynek célja a természet-közeli sportágak fejlesztése, közös rendszerbe foglalása. A szervezet céljai: Képzések szervezése világszerte a biotermészetes tudományágak számára. A Sport mindenkinek és a testmozgás globális fejlesztése.

A nemzetközi szervezetek főbb feladatai: - Kiválasztani azokat a városokat, ahol a játékokat rendezik. - Eldönteni, hogy melyik sportág kerüljön bele. Együttműködni a rendező városokkal és más szervezetekkel a játékok megtervezésében. A sportág három szervezeti szektort foglal magában: állami, nonprofit és kereskedelmi. Ezek fontos kategóriák a sporttal foglalkozó különböző típusú szervezetek számára, és központi szerepet játszanak a sporttermékek, szolgáltatások, programok és létesítmények létrehozásában és előállításában.⁶

⁶ <https://gobertpartners.com/who-is-international-sport-federations>

2.2 Sportversenyek kezdetei

A legtöbb sport melyet ma ismerünk még csak a 19-20.században fejlődött ki teljesen, míg vannak „primitív” sportok melyek eredetüket az ókori időkből tudhatják.⁷ Habár teljesen lehetetlen pontosan meghatározni a legelső sportokat, mégis állíthatjuk, hogy a gladiátorharcok, birkózás és boksizálás voltak a kezdeti csírái a sport és a sport-megmérettetések kiburjánzásának. Ugyanakkor ott volt a futás, mint a legegyszerűbb közlekedési forma az emberek számára, amelyből szintén megalakult a legelső sport („Maraton”). Egyes sportágak a régi időkből már elavultak vagy helyettesítve lettek egy sokkal, jobb verziójukkal a modern technológiának köszönhetően. Némelyek pedig teljesen eltűntek a sportolási formák közül köszönhetően annak, hogy a sportok és szabadidős tevékenységek csak jönnek és mennek az idők során. A kezdetekben a versenyekre nem volt az embereknek saját felkészülési idejük és főleg nem annyi szabadidejük, hogy azt arra fordítsák.

Az ókori sportversenyek, olimpiák rengeteg dologban különböztek a mostani modern versenyektől. Nagyon kevés esemény volt akkoriban és csak a görögül beszélő, szabad férfiak indulhattak a megmérettetésekben. Ugyanakkor a játékok ahelyett, hogy mindig másik országban lettek volna tartva, mindig Olümpiában rendezték meg.⁸

2.3 Kezdeti szankciók a sportban

Érdemes először ketté választani a szankciókat, ugyanis teljesen más a nemzetközi sportszövetségek által alkalmazott szankció a csapatsportoknál, mint az egyéni sportoknál. Csapatsportoknál dominál az állami szimbólumok alkalmazásának tilalma és magának a szövetségnek, csapatnak a kitiltása a versenyekről. Az egyéni sportoknál más a helyzet: itt is megtilthatják az állami szimbólumok használatát, de a sportoló ilyenkor egyéni indulóként általában részt vehet a versenyen. Érdekes azt is megvizsgálni, hogy amikor a nemzetközi sportszövetség nem ír elő szankciót magukra a portolókra nézve, a verseny szervezői ettől függetlenül eltilthatják-e a részvételtől az egyéni sportolót.

A történelemben rengeteg példát tudunk felsorakoztatni a váratlan és igazságtalan szankciókról a sportban.

⁷ <https://www.topendsports.com/resources/history.htm>

⁸ <http://www.perseus.tufts.edu/Olympics/sports.html>

Mi történt az elmúlt idők háborúit követően? Egy évszázaddal ezelőtt Németországot és szövetségeseit az első világháború után kizárták az 1920-as antwerpeni olimpiáról. Érdekes, hogy még 1914-ben Budapestnek ítélték a rendezést, ám mint háborús vesztes, minket meg sem hívtak a seregszemlére. Ugyan sokáig lobbiztunk a döntés megváltoztatásáért, de végül az akkori sportnapilap 1920. augusztus 23-án így írt a végkimenetelről: *„A gyűlölet, a harag, a politika voltak a rossz tanácsadók, amelyek a leggrandiózusabb sportvetélkedésből kizárták a központi hatalmakat. De erős a hitünk, hogy utoljára történt. Hisszük, hogy az eljövendő négy esztendőben megtisztulnak a gyűlölet iszapjától a szívek, s a sport békés harcmezéjén, a pályán végre baráti kezet szorítanak egymással azok a nemzetek, amelyek ma az olimpiai tusát vívják azokkal, amelyeket a gyűlölet és a politika száműzött onnan.”*⁹

A belgiumi Antwerpenben 1920-ban megrendezett olimpiai játékokon először fordult elő, hogy nemzeteket kizártak a játékokon való részvételből. A kizárt nációk pedig az első világháború kitöréséért bűnösnek kikiáltott németek mellett a többi vesztes ország volt: Ausztria, Magyarország, Bulgária és Törökország.¹⁰ Négy évvel később sikerült egy még inkább megosztó döntést hoznia a NOB-nak, amikor a német sportolókat a rákövetkező, 1924-es olimpiára sem hívták meg. Ez a döntés még sötétebb foltot hagyott az olimpiai mozgalom zászlóján, mint az 1920-as csonka olimpia.¹¹

A magyarok már a következő párizsin, a német sportolók csak az 1928-as amszterdami játékokon vehettek ismét részt.¹² A második világháború után a legyőzött tengelyhatalmak, Németország és Japán távol maradt az 1948-as olimpiáktól (London, St. Moritz), előbbi meg sem hívták, utóbbi nem fogadta el az invitálást. London, akárcsak Antwerpen és Párizs húsz évvel azelőtt, még mindig magán viselte a konfliktus sebhelyeit, és a háború utáni években továbbra is ellenséges volt a két „agresszor nemzettel” szemben. A NOB 1947-es stockholmi ülésén kérelmet nyújtottak be Nyugat-Németország olimpiai bizottságának elismerésére, ezt a tagok elutasították, így fel sem merülhetett a következő évi részvétel. Bár az országot felosztották a szövetséges hatalmak között, megengedett volt egy „egységes” német csapat indulása. Majdnem hét év telt el a második világháború vége óta, mikor a helsinki játékokon Kelet- és Nyugat-Németország sportolóiból kellett volna csapatot összeállítani, ám csak az NSZK legjobbjai versenghettek. 1956-tól az „egységes” nemzet speciálisan módosított, német

⁹ Sportnapilap 1920. augusztus 23

¹⁰ <https://dea.lib.unideb.hu/server/api/core/bitstreams/bef84a11-9699-4034-b9e4-57594862c079/content>

¹¹ <https://dea.lib.unideb.hu/server/api/core/bitstreams/bef84a11-9699-4034-b9e4-57594862c079/content>

¹² <https://magyarock.hu/magazin/mi-lesz-veled-orosz-sportelet>

színekben pompázó, de olimpiai gyűrűkkel díszített zászló alatt indult. (1968-ban szerepelt először külön az NDK és NSZK csapata.)

A japánok részt vehettek az 1951-ben Delhiben megrendezett Ázsiai Játékokon, és 1952-ben visszatértek az ötkarikás színtérre is. Olyan is előfordult, hogy a NOB villámsebesen engedett vissza nemzetet az olimpiai vérkeringésbe. Az apartheid-rezsim, az ország faji szegregációs politikája miatt 1964 és 1992 között dél-afrikaiak generációi estek el az olimpiai álmaiktól. Egy elég gyors eljárás mentén engedélyezték a bosznia-hercegovinai sportolóknak, hogy saját zászlajuk alatt versenyezzenek, annak ellenére, hogy az ENSZ szankciói 1992-ben kitiltották a volt Jugoszláviából származó sportolókat, mivel a Balkánon polgárháború dúlt. A Szovjetunió felbomlását követő esztendőben az oroszországi sportolók is profitáltak a NOB gyors fellépéséből, amikor az 1992-es albertville-i téli olimpián és a barcelonai játékokon engedélyezték az Egyesített Csapat létrehozását, így Független Államok Közössége néven az olimpiai lobogó alatt indulhattak. A balti tagköztársaságok önállóan vehettek részt a játékokon. A példákat Jess Owens esetével is illusztrálnám. Ez az eset megtestesíti az egyéni sportra ható állami befolyást, diszkriminációt és támogatást, de arra is példát ad, hogy a sportoló eredményei visszahatnak a politikai szférára. Minden idők legnagyobb atlétája Alabamából származott és kiskorában döbbsen rá, mennyire élvezi a futást, középiskolai éveiben ezt a tehetségét ki is fejlesztette, tanára segítségével rengeteget gyakorolhatott a pályán.¹³ Végzős diákként egy váratlan középiskolai rekordot állított fel, a 200 métert 20,7 másodperc alatt robogta végig, 91 méteren pedig beállította a 9,4 másodperces világrekordot. Az elért rendkívüli eredmények miatt magának választhatott egyetemet, ahol szintén négy aranyérmet is szerzett az egyetemi bajnokságon. Az első alkalommal 45 perc alatt három új világcsúcsot állított fel, majd később egy negyediket is.

A távolugrás történetében ő ugrotta elsőként túl a nyolcméteres álmhatárt, 813 centis eredményét huszonöt évig nem tudták túlszárnyalni. Fekete lévén azonban sikerei ellenére sem lakhatott és utazhatott a versenyekre fehér sportolótársaival, ösztöndíjat sem kapott, így éjszaka rész munkaidőben mozgólépcső karbantartóként, pincérként, benzinkutasként és könyvtári raktárosként dolgozva teremtette elő a pénzt tanulmányaira. Owens 1936-ban bekerült az amerikai olimpiai csapatba, így elindulhatott a berlini olimpián. A játékokat Hitler a német sportolók felsőbbrendűsége és a náci Németország erejének demonstrálására akarta felhasználni, de Owens keresztülhúzta számításait. Az amerikai atléta négy számban is

¹³<https://mult-kor.hu/hiaba-hozott-el-negy-aranyat-hitler-olimpiarol-hazajaban-nem-vartak-fanfarok-jesse-owenst-20200912>

diadalmaskodott: a 100 méteres síkfutást 10,3 másodperc alatt, a 200 méteres síkfutást 20,7 másodperc alatt teljesítette, a távolugrásban 807 centimétert ért el és tagja volt a 4x100 méteres győztes váltónak is.

Owens győzelmei foltot ejtettek a nácik által hirdetett „felsőbbrendű árja faj” büszkeségén, a legenda szerint Hitler ezért nem is volt hajlandó gratulálni a fekete sportolónak és még az eredményhirdetés előtt távozott. Owens ezt cáfolta, mondván, hogy kezét valóban nem fogták, de a Führer páholyából üdvözlésként intett neki. A versenyek előtt Adi Dassler, az Adidas sportszergyár alapítója rábeszélte Owenst, hogy versenyzés közben az ő cipőit viselje, így lett a fiatal atléta az első afroamerikai sportoló, akit sportcipőgyár szponzorált. Owens Németországban, ugyanazokban a hotelekben szállhatott meg, mint a fehér sportolók, otthon azonban nem fogadták fanfárok.

Owens esete rendkívül jól bemutatja, hogy abban a korszakban milyen politikai körülmények fogadtak egy sportolót, milyen diszkriminációval kellett szembenéznie egy fekete sportolónak hazájában és nemzetközi szintén is. Owens a többi afroamerikai sportolóval együtt hozzájárult a náci propaganda leleplezéséhez, mely propagandát a náci rezsim az olimpia ürügyén az árja felsőbbrendűségről akart eladni. Ezért primitíveknek bélyegezték azokat, akik erősebb testalkatúak voltak, mint a civilizált fehérek.¹⁴ Szembe kellett nézniük Jim Crow-val és Hitlerrel a sportkörnyezetben, szembesültek és dacoltak a sztereotípiákkal inspirálva a többi fekete olimpikont is. A fekete sportolók győzelmei felhívták a figyelmet az akkori faji megkülönböztetés tarthatatlanságára. Vonatkozik ez az amerikai apartheidre és a náci ideológiára is. Hitler volt az, aki sajátos felfogásban hangoztatta fajelméletét, miszerint az embereket „fajok” szerint lehet meghatározni és osztályozni, és minden faj olyan megkülönböztető jellegzetességekkel rendelkezik, amelyek genetikai úton öröklődnek a történelem előtti idők és az emberiség megjelenése óta. A fajok meghatározásának érdekében a szociáldarwinisták olyan pozitív és negatív sztereotípiákat ragasztottak az etnikai csoportokra, amelyek állítólagosan megváltoztathatatlan és biológiai úton öröklődő megjelenési, viselkedési és kulturális jegyekből álltak össze, amelyekre nem hat az idő, a környezeti változások, az intellektuális fejlődés vagy a szocializáció. A nácik lehetetlennek tekintették, hogy egy eltérő fajú személy asszimilálódjon egy másik kultúrába vagy etnikai csoportba, hiszen az eredeti, örökölt jellemzőkön nem lehet változtatni. Szerintük az úgynevezett fajkeveredéssel csak a faji

¹⁴ <https://www.europeana.eu/en/blog/jesse-owens-an-athletes-struggle-against-poverty-and-racial-bigotry-despite>

jellemvonások elkorcsosulását lehetett elérni.¹⁵ Ez is egyértelműen igazolja a hipotézisemet, miszerint nem igaz, hogy az államok nem avatkozhatnak be a sportszövetségek ügyeibe.

Az első csonka olimpia az antwerpeni volt 1920-ban, melyre az első világháború vesztes országait nem hívták meg a játékokra. A két világháború közötti időszakban a sport tulajdonképpen nem a nemzetek közötti béke előmozdításának eszköze volt, hanem inkább feszültséget okozott, mint oldotta volna azt. A sportvilág a II. Világháború után megpróbált túllépni a korábbi korszakokon, pozitív példát adni a békés egymás mellett élésre.

Az 1956-os melbourne-i olimpia volt az első, amikor egyes országok bojkottálták a rendezvényt. Hollandia, Spanyolország és Svájc a magyar 1956-os forradalom szovjetek általi vérbefojtása miatt utasította el a részvételt, míg Kambodzsa, Egyiptom, Irak és Libanon a szuezi válság okán. A politikai helyzet tragédiához vezetett az 1972-es müncheni olimpián: 11 izraeli sportoló és edző vált áldozatává egy palesztin terrorista csoport túszejtési kísérletének.

1976-ban összesen 22 ország (többségében afrikai állam) bojkottálta a montreali eseményeket. Első kihívásként ott volt az 1972-től levegőben lógó afrikai bojkott. Egyes országok követelték, hogy vonják meg a részvétel jogát Dél-Afrikától, Rodéziától és Új-Zélandtól, a diszkriminatív apartheid rendszer miatt. Dél-Afrika 1964 óta el volt tiltva az olimpiai részvételtől, de az 1976-os olimpiára neveztek. A NOB beleegyezett az első két feltételbe, de elutasította Új-Zéland eltiltását 1976-ban, mert a bojkott Új-Zélandot csak egy új-zélandi rögbicsapat dél-afrikai turnéja miatt büntette volna. Új-Zéland a felszólítás ellenére nem lépett vissza, melyre reagálva Tanzánia vonta vissza elsőként a sportolóit. A szervezett bojkottra a kongói sportvezető, Jean Claude Ganga szólította fel a kontinens országait. Felhívása nyomán 23 ország maradt távol politikai okokra hivatkozva a nyári olimpiától. Afrikából csak Elefántcsontpart és Szenegál vett végig részt az eseményen, a tiltakozókhoz pedig –nem afrikai országokként- Guyana és Irak is csatlakozott. amiért Új-Zélandot nem zárták ki.¹⁶ 1980-ban (moszkvai) és 1984-ben (los angelesi) játékokat a hidegháború részesei bojkottálták egymás olimpiai szereplését.

A háború sújtotta országokban a sport néha összehozza az embereket, és segíthet a tartós béke megteremtésében. 2002-ben az afganisztáni nemzeti stadionban (amelyet a tálib rezsim kivégzésekre használt) rendezett labdarúgó-mérkőzés a változás pozitív szimbóluma volt. A két világháború alatt számos nagyszerű sportoló halt meg vagy sérült meg, akár a fegyveres erőknél szolgálva, akár civil áldozatként. Ezek a konfliktusok komoly zavarokat okoztak a hivatásos

¹⁵ <https://encyclopedia.ushmm.org/content/hu/article/victims-of-the-nazi-era-nazi-racial-ideology>

¹⁶ <https://dea.lib.unideb.hu/server/api/core/bitstreams/bef84a11-9699-4034-b9e4-57594862c079/content>

sportszervezetekben is Nagy-Britanniában és szerte a világon. A sport azonban továbbra is létfontosságú kikapcsolódási és szórakozási és diplomáciai kapcsolat felvételi forma maradt mind a civilek, mind a katonák számára.¹⁷

A sportdiplomácia történetének legismertebb példája a pingpong diplomácia, amely megmutatta, hogyan segíthet hozzá a sport két konfliktusban levő államot egy arcvesztés nélküli kibékülésre. A II. Világháború után a Szovjetunió segítségével a kínai kommunista párt fegyveresen lépett fel a régi vezetés ellen, s hosszú harc után a Kínához tartozó Taiwan szigetére szorította vissza azt. Az 1949-es kínai forradalmat követően az Egyesült Államok és létrejött Kínai Népköztársaság között nem voltak diplomáciai kapcsolatok, az USA és szövetségesei nem ismerték el a pekingi hatalomátvételt. Továbbra is a régi vezetést tekintették Kína jogos képviselőjének, az ENSZ Biztonsági Tanácsának állandó székében is a tajwani vezetés képviselője ült. Az évek azonban teltek, s lassan világossá vált, hogy a realitásokat el kell ismerni. A kemény szemben állás után azonban mindkét félnek gondot okozott, milyen módon lehet enyhíteni a feszültséget. Jól jött, hogy a nemzetközi versenyeken szimpátia alakult ki a kínai és amerikai asztaliteniszezők között. Ekkor első lépésként Liu Kuo-liang többszörös világbajnok, a Kínai Asztalitenisz Szövetség elnöke deklarálta, hogy az önfejlesztés mellett Kínának vállalnia kell a felelősséget az asztalitenisz sport globális fejlődésének előmozdításáért is. Mivel az utóbbi években Kína és az Egyesült Államok között sok volt a nézeteltérés, amelyek szankciókhoz és kereskedelmi háborúhoz is vezettek, ilyen helyzetben a sportkapcsolatok megoldást jelenthetnek a nemzetek közötti feszültség enyhítésére és a barátság helyreállítására.¹⁸ 1971 áprilisában az Egyesült Államok asztalitenisz csapatának kilenc játékosa történelmi utazást tett Kínában, és évtizedek óta az első amerikai delegációként látogatott el az országba. Utazásuk a „ping-pong-diplomácia” néven ismertté vált kezdete volt, és hozzájárult az Egyesült Államok és a Kínai Népköztársaság közötti hivatalos diplomáciai kapcsolatok kialakításához. A pingpong-diplomácia az emberek közötti jobb megértéshez és a kulturális cserékhez is vezetett. Connie Sweeris, a Kínába utazó kilenc játékos egyike, a közelmúltban az 1971-es útról, valamint az azt követő évfordulós utazásokról szóló személyes emlékek gyűjteményét adományozta az Amerikai Diplomácia Nemzeti Múzeumának állandó gyűjteményének. A múzeum örömmel megosztotta ezeket a tárgyakat a nyilvánossággal, és

¹⁷ <https://sportorvos.hu/sport-haboru-idejen/>

¹⁸ <http://hungarian.cri.cn/radio-programmes/3790/20210430/657603.html>

beépítette őket a jövőbeli kiállításokba és programokba.¹⁹ Ezekből a példákból is látszik, hogy a sportban rengetegszer megnyilvánulnak politikai ideológiák, bojkottálások és ugyanakkor pozitív hatású kezdeményezések is.

Következő példám az 1980-as olimpia bojkottja, mely egy állam ellen irányult, de annak egész szövetségi rendszerét is érintette. Az 1970-es években az olimpiai bizottság az 1980-as nyári játékok megrendezési jogát annak ellenére a Szovjetuniónak adta, hogy a kommunista nagyhatalom csak 1952 óta vett részt rendszeresen a játékokon. Ez a tény az USA-t és sok szövetségesét felháborította, protestáltak a moszkvai olimpia ellen. A Szovjetunió azután 1979-ben katonai segítségnyújtás ürügyén megszállta Afganisztánt, ezért szankcióként Jimmy Carter amerikai elnök a Nemzetközi Olimpiai Bizottságnál újra megpróbálta elérni, hogy ne a Szovjetunió rendezze az 1980-as nyári játékokat. Az Amerikai Egyesült Államok politikai vezetése javasolta az olimpiai bizottságnál a játékok elhalasztását, vagy ami még jobb megoldásnak tűnt számára, más helyszínen történő megrendezését. Miután a kísérlet kudarcot vallott, csak a bojkott lehetősége maradt az Amerikai Egyesült Államok és követői számára. 1980. július 19-én az USA és több mint 50 állam bojkottálta a szovjetek által megrendezett moszkvai olimpiát, ami azt jelentette, hogy ezek az országok nem küldték el sportolóikat az olimpiára. A világ jelentősebb sportnemzetei közül az amerikaiakon kívül még olyanok hiányoztak a négyévente megrendezésre kerülő játékokról, mint a kenyaiak, az izraeliek, a kanadaiak, a nyugat-németek vagy a törökök. A Brezsnyev által megnyitott 1980-as moszkvai olimpián 23 sportágban 81 ország 5217 sportolója versenyzett. A nyári játékok protokoll részének lebonyolításában segédkező híres szovjet olimpiai bajnokok között találjuk Nyikolaj Andrianov tornászt, Alekszander Medvegyev birkózót, vagy a hármasugrás bajnokát, Viktor Szanejevet is. Nagy győzelmek, világrekordok születtek, és ami a szovjetek számára igazán fontos volt – a játékok lebonyolítása zökkenőmentes volt.²⁰

3. Orosz-Ukrán aktualitás

3.1 Oroszország konfliktusai és a sport

Ebben a fejezetben aktuális példákkal szeretném alátámasztani a hipotézisemet Oroszországon keresztül. Az orosz birodalom kereteiből kinőtt Szovjetunió létrejötte után az állam ideológiája

¹⁹ <https://diplomacy.state.gov/artifact-collection-highlights/ping-pong-diplomacy-historic-1971-u-s-table-tennis-trip-to-china/>

²⁰ https://ng.24.hu/kultura/2004/07/19/az_1980_as_olimpia_bojkottja/

kedvezett a sport fejlesztésének. Ezek szerint az erős, edzett állampolgár jobban tud harcolni és dolgozni is, a tehetséges sportolók pedig nemzetközi viadalokon erősíthetik a kommunista országról kialakuló képet. A szovjet sportolók remekeltek világversenyeken, olimpiákon. A szovjet állam ugyanakkor a hidegháború idején számtalan fegyveres konfliktusba keveredett, amelyek miatt a szemben álló hatalmak nem csak politikai és gazdasági, hanem sportszankciók kiszabását is szorgalmazták.

A Szovjetunió szétesése után Oroszország megpróbálta újratemetni a korábbi sportsikereket, s a ráfordított hatalmas energia eredménnyel járt. Hogy mivel magyarázható a sportban történő lenyűgöző teljesítmény? Talán ez maga az oroszországi kormányzati politikai eszköz? Esetleg Oroszország a sportban is megpróbálja újjáteremetni a Szovjetuniót? Történelmileg a Szovjetunió sportági teljesítménye volt a nemzetközi elismerések egyik forrása és ezáltal a hazai elismerések legitimációja is. A posztszovjet Oroszország sporthírneve az 1990-es években csökkent, amikor az újonnan függetlenné vált ország gazdasági visszaesést és demográfiai hanyatlást mutatott. Vlagyimir Putyin elnökké válása óta azonban a rezsim kiharcolta a nemzetközi sportversenyeken való szereplést és az Oroszországi megrendezését. Ezzel javították Oroszország hírnevét és közképét.²¹ Nem Putyin az első, aki rájött, hogy a sport az úgynevezett soft powernek, a hatalomgyakorlás puha, erőszakmentes formájának az egyik eleme, s a nagy érdeklődésre számot tartó sportesemények megrendezésével és az azokon született szép eredményekkel bel- és külföldön is jó pontokat lehet szerezni – diktátorok és demokratikusan megválasztott vezetők sokasága élt és él ezzel. Ám ő az, aki hatalomra kerülése óta igyekezett a lehető leghatékonyabban kihasználni ezt az összefüggést. Ennek érdekében elérte, hogy Oroszország tíz éven belül szinte az összes nagy sportrendezvényt megszervezhesse. A nagy sorozat 2013-ban a moszkvai atlétikai világbajnoksággal kezdődött és a következő évben a szocsi téli olimpiával folytatódott. Akkortól Formula–1-es nagydíjat is rendeztek a Fekete-tenger partján fekvő üdülővárosban. 2015-ben Kazany adott otthont a vizes vb-nek, majd jött a jégkorong-vb, a konföderációs kupa és a 2018-ban a labdarúgó világbajnokság. 2019-ben „csak” Universiádét rendeztek, egy évre rá pedig következett volna a labdarúgó Európa bajnokság, amelyet végül 2021-re halasztottak. Az impresszív sort a labdarúgó Bajnokok Ligája döntője zárta volna idén májusban, annak a megrendezését azonban – sok más egyéb eseménnyel egyetemben – elvették Oroszországtól ugyancsak az Ukrajna ellen indított háború miatt. Nincs még egy olyan ország, amely ennyi nagy jelentőségű sporteseménynek adott volna otthont ilyen rövid idő alatt, világos tehát, hogy a Putyin-

²¹ <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/10758216.2018.1425093>

rezsimnek célja volt mindezzel. Az erő demonstrálása a külvilágnak és a hazai közönségnek egyaránt szól. A nemzetközi közösség felé azt sugározza, hogy Oroszországot igenis komolyan kell venni, az oroszok pedig megtapasztalhatják, hogy a vezetőjük még erre is képes: megszerezni és megszervezni nekik a világ legfontosabb sporteseményeit.

Ezt a javuló képet törte szét az Ukrajna elleni 2022. február 24.-én történt orosz támadás. Ez már a harmadik alkalom volt, hogy Oroszország megsértette az olimpiai fegyverszünetet, amelyet az ókori játékok idején szentnek és megmásíthatatlannak tartottak. (Ennek praktikus oka az volt, hogy a messzi földről, többnyire gyalogszerrel érkező olimpiai résztvevők épségben odajussanak a játékok színhelyére, majd hazafelé se essen bántódásuk.) A pekingi téli olimpiai játékok kapcsán említett olimpiai tűzszünet alapja, hogy 1999-ben létrehozták az Olimpiai Fegyverszünet Alapítványt a nemzetközi béketeremtő erőfeszítések előmozdítására. Ezzel felelevenítve az ókori Görögországból származó hagyományt, amely szerint a játékok idejére felfüggesztették a háborúkat. Az orosz csapatok azonban röviddel a 2008-as pekingi olimpia megnyitója után bevonultak Grúziába, aztán 2014-ben nem sokkal a szocsi téli olimpia befejezése után annektálták a Krím-félszigetet. A NOB szigorú intézkedéseket fogadott el, frissítette az Olimpiai Charta 50. szabályát, amely tiltja a politikai gesztusokat és tiltakozásokat a versenyhelyszíneken. A NOB Sportolói Bizottsága a 2020-as tokiói játékok előtt ismét meghirdette az olimpiai fegyverszünetet és az egység eszméit hirdető iránymutatásait is közzétette. „A játékok egyedülálló természete lehetővé teszi, hogy a világ minden tájáról érkező sportolók békében és harmóniában találkozzanak egymással” - áll a dokumentumban. Nos, ennek már harmadjára sem sikerült megfelelni. A 2022-es pekingi téli olimpiai játékokon Putyin orosz elnök megjelent és tárgyalást folytatott kínai partnerével. A kiszivárgott információk szerint biztosította partnerét, hogy a játékok alatt nem robbantja ki a háborút Ukrajna ellen, ezzel is megőrizve a nagy kínai szomszéd jóindulatát. Négy nappal később Oroszország mégis megtámadta szláv szomszédját, nem várta meg, hogy a márciusi pekingi paralimpiai versenyek is véget érjenek. A korábbi történelmi példák mutatják, hogy lassú, fájdalmas időszak vár majd újra az orosz sportolókra, mire országuk visszailleszkedhet a nemzetközi sport, az olimpiai mozgalom kereteibe. Az Ukrajna elleni támadás betetőzte azt a negatív folyamatot, mely különböző állami doppingolás miatt már korábban is rontotta az orosz sport hitelét. Oroszország Ukrajna megtámadásával történelmet írt, hiszen ez a legnagyobb katonai konfliktus a második világháború óta.²²

²² https://hu.wikipedia.org/wiki/2022-es_orosz_inv%C3%A1zi%C3%B3_Ukrajna_ellen

Ez a konfliktus nagyon nagy hatással volt a sportéletre is az utóbbi időszakban. A Nemzetközi Olimpiai Bizottság megtiltotta, hogy Oroszországban vagy Ukrajnában legyen rendezve bármilyen sportesemény. Ugyanakkor ki sem helyezhették az orosz és fehérorosz zászlót, illetve a himnuszuk lejátszását is bojkottálták. A NOB végrehajtó bizottsága kijelentette, hogy határozottan elítéli a korábban említett olimpiai fegyverszünetnek az orosz és a fehérorosz kormány általi megsértését, illetve ennek támogatását. Az olimpiai béke január 28-án kezdődött, hét nappal a pekingi téli játékok megnyitója előtt, és március 20-án, a téli paraolimpia után egy héttel ért véget. December 2-án az ENSZ mind a 193 tagországa elfogadta az olimpiai fegyverszünetről szóló határozatot. A béke tradíciója mintegy 3000 éves, az ókori olimpiák koráig nyúlik vissza. Ezzel az oroszok 3000 éves hagyományt rúgtak fel.²³ Közben a pekingi paraolimpián sem vehetnek már részt a két ország sportolói.

A háború óta számos sportszervezet kizárta a két ország sportolóit és csapatait a nemzetközi versenyekből, bajnokságokból. Érthető módon, hiszen ezzel védték a játékok integritását és az összes résztvevőt, hiszen a biztonságuk az első.²⁴ A nemzetközi sportéletben alig telik el úgy óra, hogy ne jelentsenek be újabb szankciót az orosz és a fehérorosz sportolókkal vagy szövetségekkel szemben. Egymást érik a különböző ukrán felhívások a még szigorúbb büntetőintézkedések meghozatala érdekében. A Nemzetközi Labdarúgó-szövetség (FIFA) három napnyi hallgatás után bejelentette, hogy az orosz válogatott nem használhatja az Oroszország nevet és saját himnuszát sem. Az Orosz Labdarúgó-szövetség csapatának (mostantól ez a hivatalos név) március végén előbb Lengyelországgal, majd – továbbjutás esetén – a Svédország – Csehország mérkőzés győztesével kellett volna játszania világbajnoki pótselejtezőt, amely döntött volna az év végi, katarai világbajnokságon történő részvételről. „A lengyel, a cseh és a svéd szövetség azonban a hétvégén egyöntetűen úgy foglalt állást, hogy most már nem elegendő az, hogy semleges pályán játsszanak az oroszokkal, egyáltalán nem akarnak kiállni az oroszok ellen. A FIFA döntését éppen ezért kritizálták, mivel a szövetség egyelőre nem döntött a kérdéses meccsekről – elképzelhető volt, hogy kizárják az oroszokat, de az is, hogy a másik három válogatottat teszik ki”.²⁵

²³ https://www.eurosport.hu/olimpiai-jatekok/peking-2022/2022/nob-az-oroszok-3000-eves-hagyomanyt-rugtak-fel-ne-rendezhessenek-nemzetkozi-sportesemenyeket_sto8816459/story.shtml

²⁴ <https://www.vg.hu/sportgazdasag/2022/03/klicsko-helyesli-az-orosz-es-feherorosz-sportolok-eltiltasat>

²⁵ <https://sportudvar.hu/2022/02/28/ukrajnai-haboru-fokozodnak-az-oroszok-es-feheroroszok-elleni-sportszankciok/>

Ugyanakkor a Motorsport Világtanácsa március 1-jén rendkívüli ülést tartott az ukrajnai orosz invázió ügyében és döntött a büntetésekről is. Szankciókat hoztak az orosz és fehérorosz motorsportra vonatkozóan. A jóváhagyott intézkedések között szerepel az Oroszországra és Fehéroroszországra vonatkozóan a versenyek tartásának tilalma, valamint mindkét ország zászlójának és himnuszának betiltása. Az egyéni versenyzők továbbra is versenyezhetnek, de csak semleges minőségükben a FIA zászlója alatt. A Haas F1-es csapata március 6-án felbontotta Nikita Mazepin orosz pilótával és címadó szponzorával, az Uralkalival kötött szerződést. A nyilatkozat azzal zárult, hogy megismételték az F1 által az eredetileg idén szeptember 25-re tervezett Orosz Nagydíjat. Az F1 nyilatkozatában kijelentette, hogy „a jelenlegi körülmények között lehetetlen” a futam lebonyolítása, és ezt az FIA jóváhagyta, megerősítve a „vis maior” miatti törlést.

Az Atlétikai Világtanács március 1-jén új szankciókat jelentett be. Azonnali hatállyal megtiltották az összes oroszországi és fehérorosz atlétát a World Athletics Series versenyein való részvételtől. A tanács azt mondta, hogy további intézkedéseket is fontolgat, például a Fehérorosz Föderáció esetleges felfüggesztését, ahogyan azt az Orosz Atlétikai Szövetséggel 2015 óta tette. Még azokat az orosz sportolókat is kizárják a World Athletics Series eseményeiből, akik semleges sportolóként versenyeztek, „a belátható jövőben”. „A világ elborzad attól, amit Oroszország tett, amit Fehéroroszország segített és felbujt” – mondta a World Athletics Series elnöke. – mondta Sebastian Coe közleményében. „A világ vezetői diplomáciai eszközökkel igyekeztek elkerülni ezt az inváziót, de eredménytelenül, tekintettel Oroszország rendíthetetlen szándékára Ukrajna megszállására.”²⁶

A tenisz világára is kiterjednek a szankciók. A Nemzetközi Teniszszövetség (ITF) március 1-jén közleményt adott ki, amelyben bejelentette, hogy „az Orosz Tenisz Szövetség (RTF) és a Belorusz Teniszszövetség (BTF) további értesítésig azonnal felfüggeszti az ITF-tagságot és az ITF nemzetközi csapatversenyen való részvételét. Ezenkívül az ITF törölte az összes ITF-versenyt mind Oroszországból, mind Fehéroroszországból. A határozatlan időre szóló felfüggesztés azt jelenti, hogy sem Oroszország, sem Fehéroroszország nem indulhat a 2022-es Davis-kupában vagy a 2022-es Billie Jean King-kupában. Az orosz és fehérorosz játékosok azonban továbbra is egyéniben versenyezhetnek mind az ATP, mind a WTA Tours-on és a Grand Slam-versenyeken, de „további értesítésig” nem versenyezhetnek az orosz vagy a fehérorosz zászló alatt. Március 1-jén közös nyilatkozatot adott ki, amelyben elítélte

²⁶ <https://edition.cnn.com/2022/03/01/sport/sports-russia-banned-from-football-rugby-spt-intl/index.html>

Oroszország lépéseit és felfüggesztette az októberre tervezett moszkvai WTA/ATP kombinált versenyt.²⁷

A döntés két dolog miatt volt különösen érdekes. Egyrészt az idei első grand slamen, az Australian Openen a világranglista második helyén álló orosz Daniil Medvegyev a döntőig jutott, vagyis a kizárásával nagyon belenyúl az angol szövetség az elsőségért folytatott versenybe. Másrészt a döntést csak a wimbledoni tornát szervező All England Lawn Tennis Club hozta meg, a nemzetközi teniszszövetség (ATP) nem írta elő az orosz és belorusz játékosok kitiltását. A wimbledoni magánakcióra adott válasza egészen mostanáig kellett várni. Az ATP (és a nőket képviselő WTA) bejelentette, hogy a wimbledoni tornán idén megszerzett pontok nem számítanak bele a világranglistás helyezések kiosztásához elengedhetetlen pontgyűjtögetésbe. A döntés azért különösen súlyos, mert a négy grand slam az év négy legnagyobb versenye, ezeken lehet a legtöbb pontot összegyűjteni. A wimbledoni tornát szervező angol szövetség a döntés után azt mondta, hogy kiállnak a korábbi tiltás mellett, és konzultálnak a többi grand slam-szervezővel a helyzetről. A pontok elvételét ugyanakkor az angolok indokolatlanul erős válaszreakcióként értékelték. Az ATP korábban egyébként annyi szankciót hozott a háború miatt, hogy az orosz és belorusz sportolók csak független játékosként indulhatnak a tornákon, így nem kapnak sem himnuszt, sem országjelölést. A wimbledoni döntés ellen tiltakozó teniszezők fő kifogása az volt, hogy a nemzeti hovatartozás miatti kitiltás teljesen szembemegy azzal a tenisz hagyománnyal, hogy a nyílt bajnokságokra (a négy grand slam eredetileg amatőr torna volt, a 60-as évek végétől indulhatnak rajta profik és amatőrök, bár az amatőrök nyerési esélyei inkább csak szimbolikusak) bárki bekerülhet a teljesítménye alapján. Az érintett játékosok között van a feljebb már említett világranglista második helyezett Daniil Medvegyev a férfiaknál, rajta kívül a Top20-ban a férfiaknál a hetedik Andrej Rublevet érinti a szankció. A nőknél a Top20-ban a hetedik, fehérorosz Arina Szabalenka, a szintén fehérorosz, 15. Viktorija Azarenka, valamint a huszadik helyen álló orosz Darja Kaszatkina nem indulhat Wimbledonban. A férfiaknál a Top20 és 50 között további három játékos érintett, a nőknél viszont további öt olyan játékos van, aki ki van tiltva Wimbledonból idén.²⁸

Az úszásra vonatkozólag is fogalmaztak meg szankciókat. Kilenc hónapos eltiltással sújtotta a vizes sportok világszervezete (FINA) Jevgenyij Rilov kétszeres olimpiai bajnok orosz úszót, mert az részt vett egy moszkvai felvonuláson, amely Oroszország ukrajnai háborúját támogatta.

²⁷ <https://edition.cnn.com/2022/03/01/sport/sports-russia-banned-from-football-rugby-spt-intl/index.html>

²⁸ <https://telex.hu/sport/2022/05/21/visszavagott-a-teniszszovetseg-wimbledonnak-az-oroszok-kitiltasa-miatt>

A 25 éves Rilov több sportolóval együtt a hadműveletek jelképének számító Z betűt viselte öltözékén a Luzsnyiki Stadionban rendezett eseményen, amelyen Vlagyimir Putyin orosz elnök is megjelent. A kétszeres világbajnok egyúttal ruhaszponzorát is elvesztette, mivel a Speedo cég a szerepvállalása miatt beszünteti az együttműködést vele. Rilov márciusban bejelentette, hogy nem indul el a nyári, budapesti vb-n, ezzel támogatva honfitársait, akik a háború miatt nem szerepelhetnek versenyeken. A FINA közölte, hogy kitiltja az orosz és fehérorosz sportolókat a budapesti világbajnokságról. Válaszul az orosz szövetség bejelentette, hogy idén egyetlen FINA-eseményen sem vesznek részt a sportolói.²⁹

A francia liga az egyetlen Európában a sportágon belül, amelyik lehetővé teszi oroszországi tollaslabdázók szereplését. Márciusban – az ukrajnai háború kezdete után – a sportági világszövetség az invázió miatt megtiltotta orosz sportolók részvételét nemzetközi versenyeken, és bár a döntés nem vonatkozik a nemzeti klubtornákra, kivételt mégis csak a franciák tettek, más országok élvonalbeli bajnokságai megtagadták a játéklehetőséget az orosz tollaslabdázóktól. Az egyéniben Európa-bajnoki bronzérmes, junior Eb-győztes Anasztaszija Akcsurina azt mondta, vele együtt négyen játszanak a francia bajnokságban, ebben a szezonban, miközben a sportág többi vezető európai bajnokságában (Dániában, Németországban, Lengyelországban és Svájcban) már nincsenek oroszok, mindannyiuk szerződését felmondták tavasszal.³⁰

Tulajdonképpen folyamatosan záporoznak a hírek az ehhez hasonló szankciókról és betiltásokról Oroszországra vonatkozólag. Ahogy láthatjuk jelenleg is a politika nagyon nagy hatást gyakorol a sporteseményekre. A nemzetközi sportszervezeteknek felelőssége, hogy az ilyesfajta korlátozásokat meghozza és időben be is vezesse, hiszen a többi versenyző biztonsága is múlik rajta.

Ugyanakkor fontos arról az oldalról is megvizsgálni a dolgot, miszerint egy orosz egyéni versenyző, aki évek óta sportol és készül a megmérettetésekre, nem feltétlenül tehet arról, hogy az ő országa konfliktust generált. Amennyire fontos volt Putyin számára a sport, annyira kellemetlen lehet most neki, hogy az Ukrajna elleni invázió nyomán sorra zárták ki az orosz sportolókat és csapatokat a különféle eseményekről és bajnokságokból, fosztották meg Oroszországot sportesemények rendezésének jogától, őt magát pedig különféle, a sporthoz kapcsolódó kitüntetésektől. A Nemzetközi Cselgáncsszövetség – melyhez érzelmileg is kötődik

²⁹ https://hvg.hu/sport/20220422_fina_eltiltas_rilov

³⁰ <https://444.hu/2022/09/02/europaban-mar-csak-a-francia-ligaban-jatszhatnak-oroszorszag-tollaslabdazok>

- például előbb felfüggesztette tiszteletbeli elnöki tisztségéből és a sportág nagyköveti posztjáról, aztán el is távolította ezekből a pozíciókból. Ahogy a Moszkvát sújtó gazdasági szankciók egységessége, úgy ez is meglephette valamelyest. Bár azt nem lehet állítani, hogy minden nagy sportszervezet és szövetség ugyanolyan elánnal állt ki Ukrajna mellett és az orosz agresszió ellen: a FIFA és a Nemzetközi Olimpiai Bizottság kínos óvatossággal nyúl minden szankciós kérdéshez, és továbbra is igyekszik a sport politikamentességét hangsúlyozni, a visszhang most mégis sokkal nagyobb, mint eddig bármikor.

Akadtak ugyan bojkott fenyegetések, büntetésre felszólító hangok, de egészen a közelmúltig Moszkvában azt hihették, hogy talán még ezt is megússzák. A Bajnokok Ligája-döntőjét elvették Szentpétervártól, az európai futballszövetség, az UEFA pedig szerződést bontott az orosz állami gázkereskedő vállalattal, a Gazprommal. Akárcsak az F1 vezetősége az Orosz Nagydíj szervezőivel. Az orosz futballválogatottat kizárták a katarai vb pótszelejtező-sorozatából, az orosz csapatokat a BL-ből és az Európa-ligából és sok más sportág kupáiból, eseményeiről. A szankciókkal sújtott orosz üzletembernek, Roman Abramovicsnak el kell adnia angol fociklubját, a Chelsea-t. A német klubok elbocsátották az összes orosz tornászt. Orosz és belorusz úszók nem indulhatnak a budapesti vizes vb-n. A „Z” betűs öltözékben megjelent úszót, Jevgenyij Rilovot hosszú időre eltiltották. Mindez hosszú időre beárnyalta az orosz sportot: amíg a háború nem ér véget, az orosz sportolók és csapatok ellen alkalmazott szankciók várhatóan nem enyhülnek, ami jelentősen visszavetheti a fejlődésüket. Kérdés, hogy maguk az oroszok mit érzékelnek majd mindebből és kit tesznek felelőssé érte.³¹

Hasonló eset volt Ivan Kuljak orosz tornász, aki a dohai világkupaversenyen bronzérmet szerzett korláton, majd az eredményhirdetésen a mellkasára ragasztott Z betűvel – az Ukrajnát támadó orosz tankokon és egyéb katonai járműveken látható szimbólummal – jelent meg.³²

Az Orosz Labdarúgó Szövetség (RFSZ) 2023.januárra halasztotta a döntést arról, hogy kilép-e az európai szövetségből (UEFA) és csatlakozik az ázsiai konföderációhoz (AFC).

Az ügyben összehívták az RFSZ végrehajtó bizottságának ülését, de a tanácskozáson nem jutottak közös nevezőre.³³

³¹ https://hvg.hu/sport/20220424_orszorszag_sport_vlagyimir_putyin_hatalom_ukrajna

³² <https://24.hu/sport/2022/03/09/orosz-ukran-haboru-ivan-kuljak-torna-z-betu/>

³³ <https://index.hu/sport/2022/12/24/orosz-szovetseg-megy-azsiaba/>

A nemzetközi szövetség (FIFA) és az UEFA február 28-án - négy nappal Oroszország ukrajnai inváziójának kezdete után - felfüggesztette az orosz válogatott és az orosz klubcsapatok részvételét a nemzetközi sorozatokban. Az orosz nemzeti együttes így lemaradt katari világbajnokság pótszelejtezőjéről és nem vehet részt a 2024-es németországi Európa-bajnokság kvalifikációjában.

Állami szimbólum nélkül indulhatnak csapatok és egyéni versenyzők is	Állami szimbólum nélkül sem indulhatnak csapatok és egyéni versenyzők sem	Állami szimbólummal csapatok és egyéni versenyzők is indulhatnak
Nemzetközi Cselgáncs Szövetség (IJF)	Evezős szövetség (WR/World Rowing)	Nemzetközi Bob-és Szkeletonszövetség (IBSF)
Nemzetközi Tenisz Szövetség (ATP)	Európai kézilabda szövetség (EHT)	
Női Tenisztorna Szövetség (WTA)	Korcsolyázók nemzetközi szövetsége (ISU)	
Nemzetközi Automobil szövetség (FIA)	Nemzetközi jégkorong szövetség (IIHF)	
Nemzetközi Úszószövetség (FINA)	Nemzetközi Sí Szövetség (FIS)	
Nemzetközi Sakkszövetség (FIDE)	Nemzetközi Tollaslabda Szövetség (BWF)	
	Nemzetközi Rögbi Szövetség (WR)	
	Nemzetközi (FIVB) és Európai Röplabda Szövetség (CEV)	
	Nemzetközi (FIFA) és Európai Labdarúgó Szövetség (UEFA)	
	Nemzetközi Sportlövő Szövetség (ISSF)	
	Nemzetközi Sílövő Szövetség (IBU)	
	Nemzetközi Kajak-kenu Szövetség (ICF)	
	Nemzetközi Atlétikai Szövetség (WA)	

	Nemzetközi Kosárlabda Szövetség (FIBA)	
	Európai Úszó Szövetség (LEN)	
	Nemzetközi Baseball és Softball Szövetség (WBSC)	
	Nemzetközi Íjász Szövetség	
	Nemzetközi Curling Szövetség (WCF)	
	Nemzetközi Kerékpáros Szövetség (UCI)	
	Nemzetközi Torna Szövetség (FIG)	
	Nemzetközi Ökölvívó Szövetség (IBA)	
	Nemzetközi Kézilabda Szövetség (IHF)	
	Nemzetközi Tollaslabda Szövetség (BWF)	

34

Szerkesztett táblázatomból arra a következtetésre juthatunk, hogy egyetlen olyan sportszövetség van, amelyik engedélyezi orosz színekben, teljes értékű tagként indulni a csapatot vagy egyéni versenyzőt. Ez azt jelzi, hogy mindegyikben többségben vannak a nyugati értéket vallók. Ugyanakkor arra a megállapításra is juthatunk, hogy a sportszövetségek nem akarnak ellenkezni a NOB-bal, ezért inkább alkalmazkodnak.

3.2 Jövőkép

Sokan csak latolgatni tudják, mi lesz így Oroszország sorsa a sportélet tekintetében. Egyesek szerint ameddig tart a háború, addig biztosan elfelejthetik az orosz és fehérorosz versenyzők a világversenyeken való szereplésüket. Ez azért is egy nehéz kérdés, hiszen hamarosan jön a párizsi olimpia, amelyre tekintettel nem lenne túlságosan pozitív kimenetelű, ha a konfliktus addig elhúzódna. További szankciókat és bojkottálásokat vonna maga után. Erről a NOB egyik tagja nyilatkozott a brit sajtónak. Craig Reddie szerint az ukrajnai háború miatt az a

³⁴ „Sportszövetségek döntései az orosz indulókról” táblázat- Halona Csilla

közvélekedés, hogy az orosz és belorusz sportolók ne vegyenek részt az olimpián. Az Oroszország és Belorusz elleni szankciók miatt a két ország sportolói már eddig sem vehetnek részt a kvalifikációs versenyeken.³⁵ A Nemzetközi Olimpiai Bizottság elnöke, Thomas Bach májusban még arról beszélt, hogy Oroszország részvétele egyelőre nem tisztázott. Ennek megfelelően a NOB eddig nem is mentette fel orosz tagjait és nem szankcionálta az Orosz Olimpiai Bizottságot. Viszont a testület hamarosan döntést hozhat az orosz és a belorusz versenyzők eltávolításáról. A most nyilatkozó Craig Reedie azzal érvelt, hogy ha a két ország sportolói kénytelenek kihagyni a kvalifikációt, akkor szinte biztosan nem vehetnek majd részt a 2024-es párizsi olimpián.³⁶

Egyes sportágaknál a meghirdetett csoportbeosztásban nem szerepel orosz és fehérorosz csapat. Ilyen például a jégkorong is. A Nemzetközi Jégkorong Szövetség közzétette a 2024-es götebongi U20-as világbajnokság csoportbeosztását, amelyen nem szerepel Oroszország és Fehéroroszország sem.³⁷

4. Oroszország és a dopping

A különböző doppingügyeknél érdemes szétválasztani őket aszerint, hogy egyéni doppingvétség volt, vagy erre volt-e valami sportszövetségi vagy akár állami rásegítés (orosz atlétika). Utóbbi esetben – mivel tetten érhető a politika beavatkozása - az egész szövetségre, csapatra vonatkozik a tilalom, egyéni doppingolásnál meg csak természetesen magára a sportolóra terjed ki.

Elfelejtethetjük azt az idilli gondolatot, miszerint a sportolók tiszta sportban versenyeznek. Már lassan a múlt homályába veszett az NDK-s sportolók doppingolása, amikor 2014 decemberében kirobbant az újabb doppingbotrány: megjelent egy német dokumentumfilm a „Dopping secret - Hogyan nyernek az oroszok?” Címmel. Két évvel később a New York Times olyan cikkek sorozatát tette közzé, amelyek leírták a botrány mértékét. A források nem mástól származtak, mint egyenesen a WADA által akkreditált orosz doppingellenes ügynökség korábbi vezetőjétől Dr. Grigory Rodchenkovtól. Ugyanis a laboratóriumi munkája alapján leírta, hogy a tesztek gyakran hiányoztak vagy ki lettek cserélve tiszta mintákra a 2014-es Szocsi olimpiai és

³⁵ <https://infostart.hu/sport/2022/07/12/eltilthatjak-a-parizsi-olimpiatol-az-orosz-es-belorusz-sportolokat>

³⁶ <https://infostart.hu/sport/2022/07/12/eltilthatjak-a-parizsi-olimpiatol-az-orosz-es-belorusz-sportolokat>

³⁷ <https://m4sport.hu/jegkorong/cikk/2023/01/06/az-iihf-majusban-donthet-az-orosz-hokicsapatok-visszateresenek-ugyeben/>

Paralimpiai játékok alatt. Dr. Rodchenkov története és tapasztalatai szintén megjelentek egy díjnyertes dokumentumfilmben, ami tovább fokozta a figyelmet az oroszok doppingbotránya körül. 2016-ban már annyira elhatalmasodtak a botrányok, hogy teljesen világossá vált mindenki számára a tény, miszerint Oroszország a 2014-2016-os olimpiai és paralimpiai játékokon is a pozitív doppingteszt manipulálásával vett részt. Ennek eredményeképpen 2018-ban úgy döntött a Nemzetközi Olimpiai bizottság, hogy eltiltja Oroszországot a dél-koreai Pyeongchangi Olimpiától.

A Nemzetközi Doppingellenes Ügynökség létrehozása óta (WADA) 1999-ben erős doppingellenes mozgalom indult a sportszervezetek és kormányzati hatóságok között, amelynek fő célja a doppingolás előfordulásának csökkentése. Bár számos fontos lépést tettek az elmúlt 20 évben ebbe az irányba, ez a célkitűzés még messze nem valósult meg teljes mértékben. Néhány hiba akadt a doppingellenes rendszerben, beleértve a doppingvétség miatt szankcionált sportolókra kiszabott büntetés enyhítését, az anyagok kései felvételét a tiltottak közé, a fizikai teljesítményre gyakorolt hatásuk megfelelő vizsgálata nélküli jegyzékeket, és a terápiás felhasználásra vonatkozó mentesség hiányosságait (TUE). Ezek mind hozzájárulhattak viszonylagosan a doppingellenes politikák alacsony hatékonyságához.³⁸ A világ médiája tanúja volt annak, hogy az orosz sportolók több éve szándékosan megszervezett cselekvésként szisztematikusan használták a doppingolást, és várható volt, hogy a sportolókat el kell tiltani a versenyzéstől néhány éven belül.

Összességében a doppingolás a sportban egy rendkívül kényes téma, és néhányan azt mondanák, hogy nem új vagy szokatlan a mai sport világában. A nemzetközi sportvilágban azonban nagyok a tétok, a versenysport a szórakoztatóipar része, s ennek presztízsét, a belőle kinyerhető hasznot fenyegeti minden sportszerűtlen lépés. Különösen kirívó, ha a sportoló nem titokban, csak saját elhatározásából nyúl illegális ösztönző eszközökhöz, hanem egy állam szervezete áll a sorozatos doppingolás mögött, márpedig a fentebb említett bizonyítékok szerint ez történt Oroszországban. Az orosz anti-dopping ügynökség szerint a vádak teljesen értelmetlenek. „Nagyon furcsa, hogy más országok sportolói esetében nem találunk bizonyítékot a kollektív doppingolásra, csak az orosz sportolóknál mutatják ki. Nyilvánvaló,

³⁸ Analysis of doping control test results in individual and team sports from 2003 to 2015 Millan Aguilar-Navarro a,b, Jesus Muñoz-Guerra c, Maria del Mar Plara d, Juan Del Coso a,

hogy ez egy politikai kampány, amelyet a magasabb érdekek elérése érdekében gyakorol a hatalom.³⁹

4.1 Konkrét ügyek

2020-ban volt Oroszországnak egy nagyobb doppingügye, amelyet említeni szeretnék. Két évig megint nem mehetnek az oroszok orosz színekben a legtöbb világversenyre, a lebuktatott állami doppingoltatásuk miatt. Dénes Ferenc sportközgazdász szerint fel kéne szabadítani a doppingot, és legyen a sportoló egyéni felelőssége, hogy mit tesz magával. A Nemzetközi Sportdöntőbíróság (CAS) döntése alapján Oroszország az államilag koordinált doppingügyi miatt két évig, azaz 2022. december 16-ig nem rendezhet jelentős nemzetközi sporteseményt, a sportolói pedig nem vehetnek részt a legnagyobb versenyeken orosz színekben. A Nemzetközi Doppingellenes Ügynökség (WADA) tavaly decemberben négy évre eltiltotta Oroszországot egyebek között az olimpiai és világbajnoki részvételtől, valamint a jelentősebb nemzetközi versenyek rendezésétől. Oroszország a CAS-nál fellebbezett, ez a döntés született meg. Orosz sportolók ettől még indulhatnak egyes sportágakban, ha bizonyítani tudják, hogy nem volt közük az állami doppingoltató rendszerhez. Így például a 2018-as téli olimpián 168 orosz sportoló versenyzett, de semleges színekben.

Atlétikában már 2015 óta nem szerepelhetnek világversenyeken orosz sportolók orosz színekben. A WADA ugyanis bizonyítottnak találta, hogy manipulálták az Orosz Doppingellenes Ügynökség (RUSADA) eredményeit. Moszkvában többek közt hamis mintákat csempészték a valódi minták közé, vagy töröltek olyan adatokat, amelyek a pozitív doppingesetekhez köthetők. Ez is egyértelműen igazolja, hogy ebben az esetben az állam mennyire belefolyik a sportéletbe és jelent helyzetben negatívan befolyásolja. A botrány még 2016-ban robbant ki, amikor Grigorij Rodcsenkov a moszkvai doppinglaboratórium korábbi vezetője az USA-ba menekült, és bemutatta, hogy hogy működött az államilag koordinált doppingoltatás, például a 2014-es, Szocsiban tartott téli olimpia előtt. Ennek eredményeképp többek között tokiói olimpián, illetve a 2022-es Labdarúgó Világbajnokságon sem szerepelhetnek orosz színekben az orosz sportolók. A tiltás az orosz versenyzőkre és az állami hivatalnokokra is vonatkozik, az orosz zászló sem lehet ott ezeken a versenyeken. De a Labdarúgó Európa Bajnokságon lehet orosz válogatott, mivel az a WADA szerint regionális,

³⁹ CONNECTION BETWEEN POLICY AND MODERN SPORT- Vladimir Obradovic Doctor of Economic Science Professor of management College for Football Coaching and Sport Management (Belgrade, Serbia) Marko Kimi Milic Professor of management College for Football Coaching and Sport Management (Belgrade, Serbia)

egy sportágat érintő torna. Vlagyimir Putyin elnök szerint a döntés politikailag motivált, és szembemegy az Olimpiai Chartával is. Egyébként pedig ártatlanok, és fellebbeztek a döntés ellen. 2022 augusztusban eközben kirúgták Jurij Ganaszt, a RUSADA akkori vezetőjét. Ő azzal kritizálta az orosz sportszövetségeket, hogy nem küzdenek elég az orosz sportolók doppingolása ellen. Dénes Ferenc sportközgazdász szerint több szála van ennek a döntésnek. Egyrészt a "gyógyszergyártók vs éremgyártók" sportipari része, másrészt tényleg van egy politikai szála is. Szerinte egyik sem szerencsés. „Ha egyszer megbüntetik őket azzal, hogy Oroszország tíz évig nem létezik a sportban, az egy dolog. De ez a színjáték nehezen érthető, hogy két évente kitiltják őket, de közben más zászló alatt indulhatnak.”- mondta Dénes Ferenc. Ha betiltanak egyes teljesítményfokozó szereket, akkor ezek megdrágulnak. Ebből is fakadóan az oroszok szerint kirívóan amatőr doppingolást folytattak, nagyon nyilvánvaló módon végezték ezt. „Ha a doppingerek nyíltan versenyeznének a piacon, akkor ez úgy működhetne, mint ahogy bemegy az ember a gyógyszertárba és vesz egy Kalmopyrint. Persze, ha túl sok Kalmopyrint vesz be, akkor meghalsz, de a gyógyszereknek megvan ez a sajátossága”. Dénes Ferenc szerint a WADA döntően vegyszerek vagy fedőanyagok jelenlétét, és bizonyos típusú eljárások megtörténtét tudja ellenőrizni. De vannak más típusú módszerek is, például a gének módosítása. „Az egyik irány nyilvánvalóan az, amikor meghekkelik az embereket. Ha egy úszónak hatvanas lába lesz, az egy uszonnyal ér fel, és a 42-es lábú úszó azt gondolhatja, hogy őt igazságtalanul verték meg. Morálisan nehéz megítélni, hogy egy bizonyos szinten módosított versenyző mennyiben ugyanaz az ember, mint korábban. Ennek egy leágazása a transgender probléma is.” A másik teljesítményfokozási irány pedig a digitalizáció, ahol előbb-utóbb eljutunk oda, hogy robotok fognak egymással versenyezni. Másrészt viszont, ha a szurkoló sok pénzért elmegy egy eseményre, ott azt várja el, hogy a sportoló mindig a tudása legjavát adja. Attól függetlenül, hogy mennyire túlhajtott vagy sérült. Ez pedig erős piaci nyomást is jelent az alkalmazottak felé.⁴⁰

A Nemzetközi Doppingellenes Ügynökség (WADA) elfogadta 2021-ben, hogy az orosz sportolók két évig nem indulhatnak nemzetközi versenyeken országuk zászlaja alatt, és nem játsszák le a tiszteletükre a himnuszukat, vagyis nem fellebbez a nemzetközi Sportdöntőbírósnak (CAS) a szankciót megfelelő decemberi döntése ellen. Az Orosz Doppingellenes Ügynökség (RUSADA) a múlt héten jelentette be, hogy szintén nem nyújt be fellebbezést a CAS ítélettel szemben, hozzátéve: a sportolók érdekeit figyelembe véve határozott úgy, hogy nem vitatja a döntést. A CAS december 17-én jelentette be, hogy

⁴⁰ <https://www.szabadeuropa.hu/a/wada-dopping-orosz-eltiltas/31005834.html>

jóváhagyta Oroszország eltiltását, de felére csökkentette a WADA által 2019 decemberében kiszabott négyéves büntetést. A CAS-döntés értelmében az oroszok a 2021-re halasztott tokiói nyári, valamint a 2022-es pekingi téli olimpián sem indulhatnak nemzetük képviselőként. A határozat szerint Oroszország a szankció ideje alatt nem jogosult nagyobb sportesemény megrendezésére, valamint ajánlattételre sem. Ezen idő alatt orosz kormánytisztviselők és képviselők nem vehetnek részt olyan eseményeken, mint az olimpia, illetve nagyobb sportágak világbajnoksága. A döntéssel az Egyesült Államok Doppingellenes Ügynöksége (USADA) nem volt elégedett, különösen azzal, hogy a szankció eredetileg kiszabott időtartama a felére csökkent. A Kreml ugyanakkor sajnálkozását és ellenérzését fejezte ki, legfőképpen azért, mert a határozat értelmében az orosz hivatalos személyek - köztük Vlagyimir Putyin elnök - két évig nem látogathatnak nemzetközi sporteseményeket.

A moszkvai doppingellenőrző laboratórium működését és a RUSADA-t 2015 végén függesztették fel, miután a WADA az év novemberében nyilvánosságra hozta illetékes bizottságának vizsgálati jelentését, amely megállapította, hogy Oroszországban átfogó doppingolás zajlott. Egy évvel később a WADA által megbízott kanadai jogászprofesszor, Richard McLaren vezette független vizsgálóbizottság arra a következtetésre jutott, hogy Oroszországban a doppingot állami támogatással, rendszerszintűen alkalmazták. A jelentés szerint az orosz doppingellenőrző szervek 2011 és 2015 között harminc sportágban mintegy ezer sportoló vizsgálati mintáját manipulálták, illetve pozitív tesztteredményeket titkoltak el.

Az orosz sportolók a 2016-os riói olimpián még elkerülték a teljes kizárást, a 2018-as pjongcsangi téli játékokról ugyanakkor már kitiltották Oroszországot, és sportolóinak külön engedélyt kellett kérniük a szerepléshez. Aki ezt megkapta, semlegesként vehetett részt a versenyeken. Ez a lehetőség továbbra is érvényben van: azok az orosz sportolók, akik bizonyítani tudják, hogy tisztán készülnek, semlegesként lehetnek ott a nagy versenyeken.

Az orosz ügynökség 2018. szeptember 20-án kapta vissza tesztelési engedélyét, a moszkvai labor pedig három hónappal később kezdhetett újra működését. Ez utóbbi engedélyezéséhez több feltételt is szabott a WADA, ezek egyike volt az adatbázis átadása. A nemzetközi ügynökséget azonban akkor még megakadályozták az adatok átmásolásában, amelyet aztán tavaly januárban adtak át az oroszok. A WADA már akkor jelezte, hogy akár hónapokig is eltarthat, amíg megvizsgálja, az információk hitelesek-e, majd 2019 szeptemberében bejelentette, hogy hivatalos vizsgálatot indított azokkal a „következtetlenségekkel” összefüggésben, melyeket az adatbázis tartalmazott.

A vizsgálat lezárulta után a WADA-szabályzatnak megfelelést ellenőrző bizottság négyéves eltiltást javasolt, melyet tavaly decemberben a végrehajtó bizottság egyhangúan megszavazott,

mivel bizonyítottan látta, hogy a moszkvai laborban hamis bizonyítékokat iktattak, illetve pozitív eredményeket semmisítettek meg, amelyek segítségével leleplezhetőek lettek volna a csalások.⁴¹ A legaktuálisabb doppingbotránya Oroszországnak 2022.februárban történt. Az oroszok 15 éves műkorcsolyázója, Kamila Valijeva annak ellenére folytathatta a versenyzést, hogy megbukott a doppingteszten. Ezzel a doppingszerek használatának elterjedt problémájára is felhívta a figyelmet ezzel az esettel. Csapataranyhoz segítette az oroszokat, nőként ő volt az első, aki négyfordulatos ugrást hajtott végre a jégen, de egy decemberben adott mintájával megbukott a doppingteszten Kamila Valijeva. Véréből trimetazidint mutattak ki, egy szívgyógyszert, amely tiltólistán van, mivel jobb teljesítményhez segítheti a sportolókat. 15 éves kora miatt ugyanakkor folytathatja a versenyzést, sőt, akár aranyat is nyerhet a csütörtökön záruló műkorcsolya számában a BBC cikke szerint. Ha ez így lesz, nem tartanak éremátadási ceremóniát a számban, ahogyan az a csapatgyőzelem esetében is történt. A doppingoló sportolók azért szednek gyógyszereket, hogy azok jogosulatlan előnyhöz juttassák őket társaikkal szemben - anabolikus szteroidok, hormonok, szívgyógyszerek, a „cannabishoz” hasonló narkotikumok és asztmagyógyszerek is szerepelnek a tiltólistákon. A sportolók vizeletét és véréát a WADA szakemberei ellenőrzik, hogy ki tudják szűrni a doppingolókat. A sportolókat az év bármelyik napján mintaadásra kérhetik a WADA égisze alatt dolgozó helyi és regionális doppingellenes ügynökségek. Az, hogy most egy ismert doppingoló versenyző maradhat az olimpián, a játékok hírnevét is alááshatja. A doppingoláson kapott sportolókat kizárhatják és elvehetik tőlük érmüket is. Akár négy éve eltilthatják őket a versenyzéstől vagy már az edzéstől is, és pénzbírsággal is sújthatják őket. Az orosz sportolók az ország korábbi doppingvétségei miatt kell, hogy most Orosz Olimpiai Bizottság név alatt induljanak, de van, aki azt követelné, tiltsák el őket az olimpiai szerepléstől. Az oroszok visszaesők. 2016-ban derült fény arra, hogy Oroszország rendszerszinten használja a doppingot a téli és nyári olimpián versenyző sportolói esetében teljesítményjavításra.

A 2014-es, Szocsiban tartott játékok tesztjeinek eredményeit is manipulálták - ott egyébként Oroszország végzett az éremtáblázat élén. A WADA vizsgálata kiderítette, hogy az orosz doppingellenes szerv, a Rusada előre értesítette a versenyzőket a mintavételek időpontjáról, megsemmisített mintákat, kenőpénzt fogadott el a le nem adott mintákért cserébe és doppingellenőröket, valamint családjaikat félemlítette meg. Az orosz titkosszolgálat, az FSZB tagjai gyakran voltak jelen a laborokban, azok működésébe is beavatkoztak. Mindennek

⁴¹ https://www.nemzetisport.hu/egyeb_egyeni/dopping-nem-fellebbez-a-wada-az-oroszok-ugyeben-hozott-cas-dontes-ellen-2808283

eredményeként a 2016-os játékok atlétikai számain nem vehettek részt orosz versenyzők, 2019-ben pedig minden nagyobb sporteseményről eltiltották őket. A NOB egy magas rangú tisztviselője szerint Oroszországot addig kellene távol tartani az olimpiáktól, míg nem irtja ki a doppingot: az orosz állam tagadja a szervezett doppingot, de elismeri, hogy vannak gondjai e területen. Azok indulhatnak, akik az olimpiai bizottság zászlaja alatt vonulnak, tiszták és képesek bizonyítani, hogy a korábbi doppingbotrányokkal nincsen kapcsolatuk. Ugyanakkor nem játsszák le nekik az orosz himnusz, nem vonják fel nemzeti zászlajukat, amely ruházatukon sem jelenhet meg. A 2020-as, 2021 nyarán tartott tokiói olimpián még így is sok sportoló tette szóvá, hogy miért lehetnek köztük. Valijeva esete minden bizonnyal csak olaj lesz a tűzre.⁴²

Ismételten hangsúlyozni kell, hogy más a dopping megítélése, ha a sportoló egyénileg, titokban nyúl tiltott szerekhez, mintha egy állam segíti tudományos, szervezeti háttérrel sportolóit a jobb eredmények elérésében. Logikus, hogy az egyénileg doppingolót egyénileg kell szankcionálni, míg az állami dopping miatt az állami színekben fellépő csapatokat.

4.2 Jelenlegi dopping helyzet

Egy 2022. augusztus végén történt esettel kezdeném. Két évre eltiltották a versenyzéstől a korábban világ- és Európa-bajnoki érmeitől már megfosztott orosz gyaloglót, Alekszandr Ivanovot. A 29 éves atlétára a sportág tisztasága felett őrködő szervezet (AIU) rótt ki a fegyelmi büntetést, amely e hét csütörtökétől él. Az AIU bejelentése szerint Ivanov doppingellenes szabályok megsértéséért bűnhődik. Hogy konkrétan milyen tiltott segítséget vett igénybe, arról nem szól a dokumentum, az viszont kiderül belőle, hogy Ivanovot a moszkvai doppinglaboratórium adatbázisából nyert bizonyítékok alapján diszkvalifikálták. Ivanovot korábban is eltiltották már doppingolás miatt. Akkor szintén két évre vették el tőle a versenyzés jogát, egyszersmind megfosztották a 2013-as világbajnoki aranyától és a 2014-es Európa-bajnoki ezüstérmétől. Nemrégiben derült fény arra is, hogy 8 év után bukott le 2 orosz sportoló. A Nemzetközi Röplabda Szövetség (FIVB) mielőbbi fegyelmi döntését várja az orosz sportági szövetség (VFV) két korábbi válogatott férfinőjátékosának doppingügyében. Alekszandr Jaremenkónak, a VFV főtitkárának elmondása szerint fél éve tudnak a két esetről, de hivatalos értesítést most kaptak a Nemzetközi Doppingellenes Ügynökségtől (WADA) arról, hogy Alekszandr Butyko és Pavel Moroz nyolc esztendeje pozitív mintát szolgáltatott.

⁴²<https://infostart.hu/sport/peking-2022/2022/02/16/kamila-valijeva-esete-csepp-az-orosz-doppingproblema-k-tengereben#>

Mindkettőjüket még a 2014-es orosz bajnokság döntőjében tesztelték, de csak azután buktak meg, hogy a moszkvai doppinglaboratórium adatbázisa – több évi huzavona után – átkerült a WADA birtokába, amely az utólagos elemzések nyomán már a sokadik orosz sportoló doppingolását leplezi le. A 36 éves, jelenleg klub nélküli Butyko 2012-ben olimpiát nyert az orosz válogatottal, de tagja volt a 2011-ben világbajnok- és világliga-győztes, 2017-ben pedig Európa-bajnok nemzeti együttesnek is. A 35 esztendő, ukrán születésű, volt orosz válogatott Moroznak, aki 2014-ben a Lokomotiv Novoszibirszk csapatában együtt játszott Butykoval, akadt már doppingesete: 2018 októberében 18 hónapra eltöltötték, miután doppingmintájában kokainnyomokat találtak.⁴³A legfrissebb cikkek szerint már 800-nál több sportolóról derült ki, hogy doppingolt. A Nemzetközi Doppingellenes Ügynökség (WADA) ez év májusától július végéig 17 doppingügyben hozott elmarasztaló fegyelmi határozatot orosz sportolókkal szemben, a már feltárt esetek száma pedig 138-ra rúg. A WADA összegző dokumentuma szerint további fegyelmi ítéletek várhatók, mivel minden ügyet kivizsgálhatnak. Az eddigi ismeretek szerint összesen 810 esetről van szó. Valamennyit annak az adatbázisnak a tüzetes átvizsgálása után különítették el, amelyet a moszkvai laboratórium adott át az ügynökségnek hosszadalmas huzavona után 2019 elején. A labor működését és az Orosz Doppingellenes Ügynökséget (RUSADA) 2015 végén függesztették fel, miután a WADA az év novemberében nyilvánosságra hozott vizsgálati jelentése megállapította, hogy Oroszországban átfogó doppingolás zajlott. Az akkori jelentés szerint az orosz doppingellenőrző szervek 2011 és 2015 között harminc sportágban mintegy ezer sportoló vizsgálati mintáját manipulálták, illetve pozitív tesztteredményeket titkoltak el. A labor azóta sem kapta vissza teljes értékűen működési szabadságát, ahogyan a RUSADA helyzete is változatlanul kérdőjeles. A RUSADA-t 2020 decemberében fosztotta meg úgynevezett megfelelési státuszától a WADA, amely azóta is szoros figyelemmel kíséri az orosz ügynökséget, hogy a felfüggesztési időszak zárultával, ez év végén felmérhesse, megfelel-e a helyreállítás minden feltételének. A RUSADA a doppingellenes világcódexnek való megfelelés státuszát legkorábban december második felében kaphatja vissza, a nemzetközi Sportdöntőbírószág (CAS) által 2020 végén jóváhagyott kétéves szankciók lejártával.⁴⁴

A Nemzetközi Doppingellenes Ügynökség (WADA) nem állítja vissza automatikusan az orosz nemzeti ügynökség (RUSADA) teljes körű, úgynevezett megfelelési státuszát azt

⁴³ <https://hirado.hu/sport/cikk/2022/09/20/nyolc-ev-utan-bukott-meg-doppinggal-ket-orosz-roplabdas>

⁴⁴ <https://24.hu/sport/2022/09/23/orosz-doppingbotrany-wada-nyolcszaznal-is-tobb-orosz-sportolo-erintett/>

követően, hogy lejárt a vele szemben két évvel ezelőtt elrendelt és 2022. december 17-ig szóló szankció érvénye – jelentette be a WADA. A Nemzetközi Olimpiai Bizottság (NOB) és az aláíró kormányok által fele-fele részben pénzelt intézmény közleményben ismertette álláspontját, leszögezve: a WADA gondosan fel akarja mérni, teljesítette-e a RUSADA a jogaiba való visszahelyezéshez megszabott valamennyi feltételt.

E kritériumokat a nemzetközi Sportdöntőbíróóság (CAS) határozatban rögzítette 2020 decemberében, amikor is jóváhagyta a doppingüggyek miatt elmarasztalt Oroszország eltiltását, de felére csökkentette a WADA által kiszabott négyéves büntetést. Az ítélet Oroszországot megfosztotta a nagy nemzetközi versenyek rendezési jogától, s elvette a lehetőséget az orosz sportolóktól, hogy országuk zászlaja alatt induljanak és lejátsszák tiszteletükre a himnuszukat a nemzetközi sporteseményeken. A CAS-döntés értelmében az oroszok sem a 2021-es tokiói nyári, sem a 2022-es pekingi téli olimpián nem állhattak rajthoz nemzetük képviselőjeként, mint ahogy ez év elején a szankciós lépések nyomán ellehetetlenült az orosz válogatott kijutása a most vasárnap záruló katarai labdarúgó-világbajnokságra.

Az előzményekhez tartozik, hogy 2015 végén felfüggesztették a moszkvai doppingellenőrző laboratórium működését és a RUSADA-t, miután a WADA az év novemberében nyilvánosságra hozta illetékes bizottságának vizsgálati jelentését, amely megállapította, hogy Oroszországban átfogó doppingolás zajlott. Egy évvel később a WADA által megbízott kanadai jogászprofesszor, Richard McLaren vezette független vizsgálóbizottság arra a következtetésre jutott, hogy Oroszországban a doppingot állami támogatással, rendszerszintűen alkalmazták. A jelentés szerint az orosz doppingellenőrző szervek 2011 és 2015 között harminc sportágban mintegy ezer sportoló vizsgálati mintáját manipulálták, illetve pozitív teszt eredményeket titkoltak el.⁴⁵

„December 17-én a WADA vezetése átfogó felülvizsgálatot kezdeményez annak gondos felmérésére, hogy a RUSADA eleget tett-e a CAS határozatában meghatározott valamennyi feltételnek. Amíg e feltételek nem teljesülnek, mindaddig a RUSADA nem megfelelési státusza fennmarad” – áll a WADA közleményében.

Doppingvétség miatt 2024. május 18-ig eltiltották a versenyzéstől Marija Nyemcsinova orosz szinkronúszót, akit megfosztottak az első Európa Játékokon, 2015-ben csapatban szerzett aranyérmétől. A fegyelmi büntetést a vizes sportokat tömörítő nemzetközi szervezet (World

⁴⁵https://www.nemzetisport.hu/egyeb_egyeni/rusada-a-wada-nem-fogadja-vissza-automatikusan-a-rusada-t-2930119

Aquatics) rótták ki a 24 éves sportolóra, akinek az elmúlt csaknem egy évtizedben elért valamennyi eredményét törölték. Arról nem szól a jelentés, hogy Nyemcsinova mivel bukott meg, az viszont kiderült, hogy „vesztét” az orosz sportolók tesztelésének eredményeit tartalmazó adatbázis okozta, amelyet többévi késlekedés után juttatott el a moszkvai doppinglaboratórium a Nemzetközi Doppingellenes Ügynökséghez (WADA) – írta meg az MTI. Nyemcsinova doppingesete azzal a következménnyel is járhat, hogy a teljes orosz szinkronúszócsapatot megfosztják a 2015-ös bakui Európa Játékokon elért elsőségétől. Ebben az ügyben a játékokat szervező Európai Olimpiai Bizottságnak kell meghoznia a végső döntést.⁴⁶ Ebben az esetben is egyértelműen látszik, hogy egy sportoló doppingvétsége miatt egy egész csapatot kizárhatnak, tehát egyértelműen hatással bír bármilyen doppingvétség egy nagyobb csapatra is. Feltételezhető, hogy a sportoló állami befolyás miatt próbálta késleltetni az adatok eljuttatását. A 2012-es londoni olimpián szerzett aranyérmétől megfosztott orosz Natalja Antyuh nem fellebbezett az atlétika tisztaságát felügyelő nemzetközi testület (AIU) októberi döntése ellen, így hivatalosan is elvesztette a 400 méteres gátfutásban szerzett elsőségét. A jelenleg 41 éves, korábbi futó a rendelkezésére álló 45 napon belül nem fellebbezett a nemzetközi Sportdöntőbírósnál (CAS), így vált véglegessé az AIU korábbi határozata, amellyel törölte 2012 júliusa és 2013 júniusa közötti eredményeit. Korábbi mintáinak újraellenőrzése után Antyuhot tavaly áprilisban négyéves eltiltással sújtották, de ötkarikás aranyérmét akkor még megtarthatta. Ez most a tíz évvel ezelőtt másodikként befutott amerikai Lashinda Demushoz kerül, az új ezüstérmes a cseh Zuzana Hejnova, míg a bronzérmes a jamaicai Kaliese Spencer. Antyuh tagja volt a 4x400-as orosz váltónak is, amely az Egyesült Államok mögött lett ezüstérmes, ezt az eredményt ugyancsak törölték. Az utóbbi tíz évben több orosz atléta is elveszítette a londoni játékokon szerzett érmét doppingvétség miatt.⁴⁷

4.3 Összefoglalás

Kutatásomban több szempontból is megvizsgáltam a tényt, miszerint a politika nagy befolyással bír a sportra és a sportszövetségekre. Ugyanakkor megcáfoltam a két állítást melyek szerint az állam nem avatkozik bele a sport világába, és a sportszövetségek nem engedik a politikai befolyást. Először tágabb értelemben közelítettem meg ezt a feltevésemet. A nemzetközi jog általánosságban az államközi kapcsolatokkal foglalkozik, a magánszemélyek

⁴⁶ <https://index.hu/sport/2023/01/06/szinkronuszas-oroszorszag-dopping-europa-jatekok/>

⁴⁷ <https://index.hu/sport/atletika/2022/12/21/megfosztottak-olimpiai-aranyermetol-az-orosz-atletat/>

egyesületei (sportegyesületek is), illetve azok nemzetközi kapcsolatai is kívül esnek területén. A sportjog és nemzetközi jog az egyik alapkőve az egész témakörnek, ezért kiemeltem belőle a legfontosabb részeket. Kerestem a találkozási pontokat, ahol a politika és a sport mégis összeér, ahol a nemzetközi politikai folyamatok hatással vannak a nemzetközi sportkapcsolatokra.

A tartalom tulajdonképpen három fejezetre tagolódott. Történelmi háttér, Oroszország konfliktusai és a sport, és végezetül pedig a doppingügyek. A történelmi háttér fejezetet azért tartottam fontosnak mindenképpen kiemelni, hiszen hiába aktuális a témám, szerettem volna, hogyha átlátjuk átfogóan az egészet és komplex rálátást tudok prezentálni. Ezért itt leginkább a sportversenyekre és háborúk kölcsönhatására tértem ki. Az Oroszországra (és elődjére, a Szovjetunióra) fókuszáló fejezetben hosszan taglalom az állam konfliktusait régen és most. Természetesen itt a leginkább domináló alfejezet az maga az orosz-ukrán háború és a hatásai napjainkra nézve. Megvizsgáltam, hogy az orosz állam által elkövetett katonai agresszió hogyan gyűrűzött át a nemzetközi sportéletbe. Azt az érdekes jelenséget is vizsgáltam, hogy a csapatsportban résztvevőket súlyosabban érintik a szankciók, mert ha a csapatnak nem csak az állami szimbólumok használatát tiltják meg, hanem magát a sportversenyeken történő részvételt, akkor ezek a sportolók elesnek a szereplés lehetőségétől. Az egyéni sportágakban elindulókat kevesebb hátrány éri, mert esetükben a legtöbbször megelégednek az állami hovatartozás jeleinek eltüntetésével.

Az utolsó fontos fejezetem a doppingügyekre fókuszál. Sorolok konkrét ügyeket, amelyekből levonom a következtetéseket és szintén összevetem a jelenlegi helyzettel is. Megállapítottam, hogy az egyéni doppingeseteket egyéni szankciók követik, de más a helyzet, ha a vizsgálatok szervezett állami doppingolásra utalnak, hiszen akkor teljes államokat, szövetségeket tiltanak el a szerepléstől. Ilyen esetekben morálisan problémát okoz annak a sportolónak az esete, aki az észrevett állami doppingolás ellenére tiszta marad, nem vesz részt ezekben a manipulációkban, mégis egyéni retorzió éri állama miatt.

INTERJÚ

Mennyire szólhat bele a politika a sportszervezetek működésébe?

„A sportban a szervezetek többsége civil szervezetek, amelyek függetlenek az államtól. Maga választja a tisztségviselőit is. Mindennapi szinten nem szólhat bele a politika. A nemzetközi sportszervezetek is függetlenek, saját bizottságuk van. Amiben együttműködnek azok általában a hazai szervezésű világversenyeknél valósul meg. Pénzügyi garanciát is kérnek.

Elengedhetetlen a támogatás, mert nem nagyon van bevételük. Nincs annyi média, figyelem és bevétel. Az államtitkárságnak együtt kell működniük nagyon nagymértékben a sportszervezetekkel”.-Bukta Zsuzsanna

„A sport autonómiája a sajátos intézményrendszert és sajátos döntéshozatali struktúrát is magába foglalja, amely hosszú évtizedekig önállóan fejlődött. A sport politikán felülálló vagy apolitikus jellegébe vetett hit egy olyan idealisztikus elképzelés, amely sokáig tartotta magát a sportvilágban. Ennek ellenére, a legtöbb politikai rendszer avatkozott már bele a sport autonómiájába. A politikum integráns része a sport, nem lehet elvonatkoztatni. A politika sokszor saját céljaira használja fel a sportot, így a sportolókat, sportversenyeket vagy sportszervezeteket. Kényszer vagy pedig segítség lehet ez. Amennyiben a politika és a sport közös célkitűzéseinek eléréséről van, szó beszélhetünk hálózati sportdiplomáciáról, amelyben a közös célokért, közös erőfeszítésekkel küzdenek. A kormányzat sajátos eszközrendszerével segít a sportszervezeteknek, akik szintén hozzájárulnak a kormányzati-külpolitikai célok eléréséhez.” -Garamvölgyi Bence

Milyen példákat tudnak mondani a történelem során ahol az állam negatív hatással befolyásolta a sportéletet?

„Már a II. világháború alatt is rengeteg negatív példát láthattunk arra, hogyan hat ki ez konfliktus a sportra. Volt idő, amikor a náci ideológiát próbálták ráerőltetni a versenyzőkre. Például a világháború előtti berlini olimpia is ilyen eset volt. A Közel-Keleten például eldönthetik, melyik kontinens színei alatt szeretnének versenyezni, hiszen ezzel is próbálják elkerülni az esetleges kényszerű konfliktusok kialakulását. Az is egy érdekes helyzet, hogy Izrael mindig európai bajnokságon indul. Legtöbbször ezek a negatív helyzetek ártatlan sportolókat érintenek sajnos, és ők az áldozatok, még ha nem is tehetnek a helyzetről. Viszont figyelembe kell venni, hogy annyira erős a sportnak a szimbólum értéke, hogyha feláll a dobogóra a sportoló és büszke a nemzetére, miközben éppen egy konfliktus buzdítója, az nem biztos, hogy pozitív hatást gyakorol. Nagyon nehéz, és szinte lehetetlen ettől elvonatkoztatni és nem lehet jó döntést hozni sem ebben az esetben. A Fina kezdetben megengedte volna az oroszok semleges színeiben való elindulását. A teniszben pedig a nemzeti szimbólumoktól megfosztva, de engedik a szereplésüket. Nagyon negatív hatás, hogy ennyire befolyásolja egy konfliktus, ugyanakkor senki nem akar gyengébb mezőnyben versenyezni és vannak baráti viszonyok is tehát akárhogyan is, de nagyon nehéz jó döntést hozni ilyenkor. - Bukta Zsuzsanna

„Szerencsétlen helyzet egy sportoló karrierjét tönkretenni egy konfliktus miatt. Az 1956-os melbourne-i olimpián sor került a véres magyar-szovjet vízilabda mérkőzésre, de a spanyol, svájci és holland nemzetiségű versenyzőket saját országuk nem engedte el a magyarországi szovjet beavatkozás ellen való tiltakozásképp. A sport és politika egymásra hatásának egy-egy rendkívül éles példája, a döntésbe a sportolóknak viszont nincs sok beleszólása.” -Garamvölgyi Bence

Mennyi esélyt lát arra, hogy a 2024-es olimpián el tudnak indulni az Oroszok?

„Véleményem szerint a sport világa mindenképpen fog megoldást találni arra, hogy tudjanak indulni oroszok is az olimpián. A nyári szezonig, ha nincs feloldva a szankció, akkor rettentően nehéz lesz befogadni őket, de a sport világa sokkal rugalmasabb ilyen szempontból. -Bukta Zsuzsanna

„A nemzetközi sportszövetségek szintjén az elgondolás lehet az, hogy ha nem engedik az adott ország zászlaja alatt versenyezni a sportolókat, akkor nem adnak teret annak, hogy egy győzelem esetén egy felsőbbrendű érzést, nacionalista indulatot provokáljon a sportesemény, ami a sport kulturált kereteit meghaladná. Orwell kimondta: „A sport nem más, mint háború lövések nélkül.” A kemény küzdelemben bizonyos országok saját nacionalista nézeteiket próbálják kivetíteni a sporton keresztül. Egy nemzetközi konfliktust kezdeményező nemzet bojkottálása mögött lehet az is a racionalitás, hogy ne adjanak teret a nacionalista indulatoknak, mert az csak további ellenségeskedéshez vezetne.” -Garamvölgyi Bence

Tudnak olyan esetet, amikor az állam hatására történt a doppingvétség?

„Tulajdonképpen doppingvétség az, ami lebukik, de sok az, amiről nem is tudunk. Egy sportoló mindig kiszolgáltatott helyzetben van, egyedül nem nagyon tudnának doppingolni. Érdeemes megfigyelni, hogy az utóbbi esetek nagy része arról szól, hogy ki kit jelentett fel. Átutalások, megrendelések kapcsán jutottak el egy laboratóriumhoz. Egy sportolót nem lehet elítélni a dopping miatt, hanem csak abban az esetben, hogyha, hazudott arról mit csinált. Amiről kiderült az NDK-nál például, örületes precizitással adtak a sportolóknak anyagokat. Orosz eset volt, nemrégiben amikor a laboratóriumi körülmények között cseréltek ki vizeleteket stb. -Bukta Zsuzsanna

„Egy nem nyíltan vállalt cél az államilag szponzorált doppinggal, hogy egy adott nemzetállam nagyobb sikereket érjen el. Különböző technológiák létezhetnek, amiről például a WADA sem tudhat, a tiltólista is újul mindig.” - Garamvölgyi Bence

Konklúzió

A hipotézisem az volt, hogy a következő állítások közül egyik sem állja meg a helyét, még ha viszonyrendszerük hallatlanul bonyolult is: „A nemzetközi sportszövetségek büszkék arra, hogy az államok nem avatkozhatnak be ügyeikbe. Az államok is büszkén hirdetik, hogy nem avatkoznak be a kompetenciájukba nem tartozó sportéletbe.” Fenti kutatásaim alapján úgy gondolom, beigazolódott felvetésem.

Kutatásom rávilágított ennek a negatív hatásaira és bizonyítékokat mutatott be a sport és politika elválaszthatatlan kapcsolatáról, és hogy mennyire hatással vannak egymásra akaratlanul is. Az is kiderült, hogy nincs teljesen egyértelmű nemzetközi sztenderd arra vonatkozóan, hogyan kell megbüntetni az egyes államokat a nemzetközi rend megsértése miatt a sportversenyekre vonatkozóan. Az is ellentmondásos, hogy az államokra vonatkozó szankciók hogyan hatnak az egyes sportolókra. Ez azért is kényes terület, mert a sportolók kiugró teljesítményre csak életük egy rövid periódusában képesek, ha éppen ebben a szakaszban akadályozzák meg a nemzetközi versenyeken való részvételüket, az az egész pályafutásukat tönkreteszi.

BIBLIOGRÁFIA

Szakirodalom

1. LENGYELNÉ MOLNÁR, T. & TÓVÁRI, J. (2002): Kutatásmódszertan. Líceum Kiadó, Eger.
2. Balatoni Mónika Dr. Baller Barbara Prof. Dr. Halász Iván Dr. habil. Schweitzer Gábor Dr. Szalai András (2021) Közszolgálati protokoll – egyetemi tankönyv https://kti.uni-nke.hu/document/vtkk-uni-nke-hu/Protokoll_1_konyv.pdf
3. NEMES ANDRÁS-A sportjog a jogelméleti „hitviták” keresztútjében http://acta.bibl.u-szeged.hu/45293/1/juridpol_078_468-481.pdf
4. <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1300005.tv>
5. Analysis of doping control test results in individual and team sports

- from 2003 to 2015 Millan Aguilar-Navarro a,b, Jesus Muñoz-Guerra c, Maria del Mar Plara d, Juan Del Coso a <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC7031807/>
6. CONNECTION BETWEEN POLICY AND MODERN SPORT- Vladimir Obradovic Doctor of Economic Science Professor of management College for Football Coaching and Sport Management (Belgrade, Serbia) Marko Kimi Milic Professor of management College for Football Coaching and Sport Management (Belgrade, Serbia) http://rupolitology.ru/wp-content/uploads/2019/07/18_Obradovic.pdf
 7. DOKTORI (PH.D.) ÉRTEKEZÉS SPORTIRÁNYÍTÁS, SPORTPOLITIKA ÉS SPORTDIPLOMÁCIA MAGYARORSZÁGON A MÁSODIK VILÁGHÁBORÚ UTÁN, KÜLÖNÖS TEKINTETTEL AZ OTSH SZERVEZETTÖRTÉNETÉRE DEBRECZENI MÁRK (2021) <https://dea.lib.unideb.hu/server/api/core/bitstreams/bef84a11-9699-4034-b9e4-57594862c079/content>

Intézmények, hírportálok

1. 150 éve született Pierre de Coubertin a modern olimpiák atyja (2012.12.31.) <http://olimpia.hu/150-eve-szuletett-pierre-de-coubertin-a-modern-olimpiak-atyja>
2. Kik a nemzetközi sportszövetségek? <https://gobertpartners.com/who-is-international-sport-federations>
3. History of Sports <https://www.topendsports.com/resources/history.htm>
4. Ancient Olympic Events <http://www.perseus.tufts.edu/Olympics/sports.html>
5. Sportnapilap 1920. augusztus 23
6. Mi lesz veled orosz sportélet? (2022.03.30.) <https://magyarock.hu/magazin/mi-lesz-veled-orosz-sportelet>
7. Hiába hozott el négy aranyat Hitler olimpiájáról, hazájában nem várták fanfárok Jesse Owenst. (2022.09.12.) <https://mult-kor.hu/hiaba-hozott-el-negy-aranyat-hitler-olimiajarol-hazajaban-nem-vartak-fanfarok-jesse-owenst-20200912>
8. Marijke Everts (opens in new window)(Europeana Foundation) (2022.02.03.) <https://www.europeana.eu/en/blog/jesse-owens-an-athletes-struggle-against-poverty-and-racial-bigothy-despite>
9. Holokauszt enciklopédia <https://encyclopedia.ushmm.org/content/hu/article/victims-of-the-nazi-era-nazi-racial-ideology>
10. Peter-Bertus-Barcza- Az 1980-as olimpia bojkottja (2004.07.19.) https://ng.24.hu/kultura/2004/07/19/az_1980_as_olimpia_bojkottja/
11. A sport rövid története a háború idején <https://sportorvos.hu/sport-haboru-idejen/>

12. „Pingpong diplomácia- 50 éve volt, de üzenete a mának is szól”(2021.04.30.)
<http://hungarian.cri.cn/radio-programmes/3790/20210430/657603.html>
13. Pingpong diplomacy Artifacts from the Historic 1971 U.S. Table Tennis Trip to China (2021.08.05.) <https://diplomacy.state.gov/artifact-collection-highlights/ping-pong-diplomacy-historic-1971-u-s-table-tennis-trip-to-china/>
14. Sport and Official Nationalism in Modern Russia (2018.02.09.)
<https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/10758216.2018.1425093>
15. 2022-es orosz invázió https://hu.wikipedia.org/wiki/2022-es_orosz_inv%C3%A1zi%C3%B3_Ukrajna_ellen
16. NOB: Az Oroszok 3000éves hagyományt rúgtak fel, ne rendezhessenek nemzetközi sportversenyeket (2022.02.25.) https://www.eurosport.hu/olimpiai-jatekok/peking-2022/2022/nob-az-oroszok-3000-eves-hagyomanyt-rugtak-fel-ne-rendezhessenek-nemzetkozi-sportesemenyeket_sto8816459/story.shtml
17. Klicsko helyesli az orosz és fehérorosz sportolók eltiltását (2022.03.03.)
<https://www.vg.hu/sportgazdasag/2022/03/klicsko-helyesli-az-orosz-es-feherorosz-sportolok-eltiltasat>
18. Fokozódnak az oroszok és fehéroroszok ellen sportszankciók (2022.02.28.)
<https://sportudvar.hu/2022/02/28/ukrajnai-haboru-fokozodnak-az-oroszok-es-feheroroszok-elleni-sportszankciok/>
19. CNN- These are the sports that Russia has been suspended from (2022.03.07.)
<https://edition.cnn.com/2022/03/01/sport/sports-russia-banned-from-football-rugby-spt-intl/index.html>
20. Visszavágott a teniszsövetség Wimbledonnak az oroszok kitiltása miatt (2022.05.20.)
<https://telex.hu/sport/2022/05/21/visszavagott-a-teniszszovetseg-wimbledonnak-az-oroszok-kitiltasa-miatt>
21. Kilenc hónapra tiltotta el a FINA az ukrajnai inváziót támogató orosz úszót (2022.04.22.) https://hvg.hu/sport/20220422_fina_eltillas_rilov
22. Európában már csak a francia ligában játszhatnak oroszországi tollaslabdázók (2022.09.02.) <https://444.hu/2022/09/02/europaban-mar-csak-a-francia-ligaban-jatszhatnak-oroszorszagi-tollaslabdazok>
23. Eddig működött a moszkvai sportwashing, de Putyin mindent tönkretett (2022.04.24.)
https://hvg.hu/sport/20220424_oroszorszag_sport_vlagyimir_putyin_hatalom_ukrajna
24. Ázsiába igazolna az orosz válogatott (2022.12.24.)
<https://index.hu/sport/2022/12/24/orosz-szovetseg-megy-azsiaba/>

25. „Sportszövetségek döntései az orosz sportolók indulásáról” táblázat- Halona Csilla
26. Eltilthatják a párizsi olimpiától az orosz és fehérorosz sportolókat (2022.07.12.)
<https://infostart.hu/sport/2022/07/12/eltilthatjak-a-parizsi-olimpiatol-az-orosz-es-belorusz-sportolokat>
27. Kamila Valijeva esete csepp az orosz doppingproblémák tengerében (2022.02.16.)
<https://infostart.hu/sport/2022/07/12/eltilthatjak-a-parizsi-olimpiatol-az-orosz-es-belorusz-sportolokat>
28. Az IIHF májusban dönthet az orosz hokicsapatok visszatérésének ügyében (2023.01.06.) <https://m4sport.hu/jegkorong/cikk/2023/01/06/az-iihf-majusban-donthet-az-orosz-hokicsapatok-visszateresenek-ugyeben/>
29. Bíróság: Két évig ki van tiltva Oroszország a nagy versenyekről (2020.12.17.)
<https://www.szabadeuropa.hu/a/wada-dopping-orosz-eltiltas/31005834.html>
30. Dopping: nem fellebbez a WADA az oroszok ügyében hozott CAS-döntés ellen (2021.02.02.)-https://www.nemzetisport.hu/egyeb_egyeni/dopping-nem-fellebbez-a-wada-az-oroszok-ugyeben-hozott-cas-dontes-ellen-2808283
31. A győzelemért és a békéért viselt Z betűt a mellkasán az orosz tornász (2022.03.09.)
<https://24.hu/sport/2022/03/09/orosz-ukran-haboru-ivan-kuljak-torna-z-betu/>
32. Kamila Valejina esete csepp az orosz doppingproblémák tengerében (2022.02.16.)
<https://infostart.hu/sport/peking-2022/2022/02/16/kamila-valijeva-esete-csepp-az-orosz-doppingproblemak-tengereben#>
33. Nyolc év után bukott meg doppinggal két orosz röplabdás (2022.09.20.)
<https://hirado.hu/sport/cikk/2022/09/20/nyolc-ev-utan-bukott-meg-doppinggal-ket-orosz-roplabdas>
34. Nyolcszáznál is több orosz sportolóról derült ki, hogy doppingolt (2022.09.23.)
<https://24.hu/sport/2022/09/23/orosz-doppingbotrany-wada-nyolcsaznal-is-tobb-orosz-sportolo-erintett/>
35. Megbukott az orosz világklasszis (2023.01.06.)
<https://index.hu/sport/2023/01/06/szinkronusz-as-oroszorszag-dopping-europa-jatekok/>
36. Dopping: a WADA nem fogadja vissza automatikusan a RUSADAT (2022.12.17.)
https://www.nemzetisport.hu/egyeb_egyeni/rusada-a-wada-nem-fogadja-vissza-automatikusan-a-rusada-t-2930119
37. Megfosztották olimpiai aranyérmétől az orosz atlétát (2022.12.21)
<https://index.hu/sport/atletika/2022/12/21/megfosztottak-olimpiai-aranyermetol-az-orosz-atletat/>